

MKV 323:3

2006-01-18

Avd. för Medie- och kommunikationsvetenskap

Lunds universitet

KAN EN MEDIEHÄNDELSE FÖRÄNDRA VÄRLDSSYNNEN?

*En kvalitativ fallstudie av synen på rapporteringen
kring orkanen Katrina och amerikanernas
socioekonomiska status*

Författare: Heidi Laine Lundgren

Joanna Wiberg Doona

E-post: heidi.laine.686@student.lu.se

joanna.doona.717@student.lu.se

Handledare: Ingrid Höjerback

Examinator: Fredrik Miegel

ABSTRACT

Denna studie syftar till att utforska synen på rapporteringen kring orkanen Katrina, samt om den förändrat synen på USA och amerikanernas socioekonomiska status. Grunden är den uppmärksamhet fattiga fick i bevakningen. Metoden är kvalitativ intervju och målet är att uppnå analytisk generaliserbarhet. Viktiga teoretiska utgångspunkter är Lippmanns texter om världssyn och agenda-setting, där områden som framing och third-person effect är framträdande.

Analysen visar att intervjupersonerna främst är positiva till hur bevakningen fungerat. Den kritik som funnits har bl. a. gällt en överdrivet personkoncentrerad rapportering samt brist på efterrapportering. Konstaterat är även att intervjupersonernas världssyn delvis grundar sig på nyhetsmediernas rapportering men att den inte automatiskt förändras av den. Antingen anser de ha fått sina uppfattningar bekräftade, eller aningen förändrade. Det fastställs att flera av intervjupersonerna tror att andra människor påverkas mer av rapporteringen än dem själva.

INNEHÅLL

1. INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Disposition	5
2. METOD	6
2.1 Urval	6
2.2 Intervjuguide och tillvägagångssätt	7
2.3 Analysförlopp	8
2.4 Litteratur	9
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	11
3.1 Halls kategorisering	11
3.2 Lippmanns pseudo environment och världssyn	11
3.3 Agenda-setting	13
3.3.1 Framing	15
3.3.2 Trovärdighet	15
3.4 Kan medierna förändra världssynen?	16
3.4.1 Third-Person Perception och Third-Person Effect	17
4. RESULTAT OCH ANALYS	19
4.1 Intervjupersonernas relation till nyheterna	19
4.1.1 Generella relationer	19
4.1.2 Reaktionen på rapporteringen kring Katrina	20
4.2 Trovärdighet och vinkling av medieinnehållet	21
4.3 Synen på USA	27
4.3.1 Den socioekonomiska situationen i USA	30
4.4 Förändring av världssyn	31
4.5 Third-person perception	32
4.6 Sammanfattning	36
5. DISKUSSION	38
5.1 Förslag till vidare forskning	40
REFERENSER	42
Litteratur	42
Internet	43
Intervjuer	43
BILAGA: Presentation av intervjupersonerna	44
BILAGA: Intervjuguide	49

1. INLEDNING

I detta kapitel börjar vi med att ge en kort bakgrund av vad som skedde i och med orkanen Katrina och dess framfart i södra USA. Vi har här bestämt oss för att använda de amerikanska myndigheternas officiella väderinformation på Internet samt Sveriges Radios "Eko-nyheterna" för att kunna göra en så pass grundläggande redogörelse som möjligt. I bakgrundskapitlet förklarar vi även varför vi valt ämnet för vår uppsats.

1.1 Bakgrund

Enligt den amerikanska myndigheten National Weather Service uppstod stormen Katrina ute på Atlanten den 24 augusti 2005, och blev därmed säsongens elfte tropiska cyklon som nått minst stormstyrka. Av de amerikanska delstaterna drabbades södra Florida först den 25 augusti och Katrina klassificerades då som en tropisk storm. Därefter rörde sig stormen västerut och de meteorologiska förhållandena gjorde att den tidigare kategori 1-orkanen (på den femgradiga Beaufortskalan), förvärrades och växte till kategori 5.

Enligt beräkningarna skulle orkanens öga drabba New Orleans (invånarantal 1,3 miljoner), som på grund av sitt läge är särskilt känsligt för de höjningar av havsytan och enorma regnmängder som följer en orkan av denna magnitud.

Den 29 augusti nådde Katrina fastlandet vid New Orleans. Stormen hade då minskat i styrka till kategori 4 och ändrat riktning något, vilket innebar att ögat inte drabbade New Orleans. Trots detta var den materiella förstörelsen till följd av vinden och regnet betydande. Stadens fördämningsvallar brast och den 30 augusti var översvämningen av New Orleans ett faktum.

Kvar i staden fanns, enligt uppgifter från bl. a. "Ekot" 31 augusti, tiotusentals människor som av olika anledningar inte följt myndigheternas uppmaningar om evakuering undan den befarade katastrofen. Dessa människor var antingen kvar i sina hem eller samlade i den stora Superdome-arenan vars läge skyddar mot översvämningar. Situationen för de strandsatta människorna förvärrades dag för dag: dåliga sanitära förhållanden, brist på mat, vatten och mediciner. En våg av kriminalitet bröt ut, vilket försvårade räddningsarbetet. Beväpnade plundrare besköt varandra och räddningspersonalen.

Enligt "Ekot" evakuerades Superdome slutligen den 4 september efter några kaotiska dygn. Det spekulerades i hur många människor dött och blivit hemlösa, men det fanns inga säkra uppgifter.

4 oktober rapporterade "Ekot" att antalet döda efter Katrina enligt officiella källor i USA inte blev så högt som man hade befarat. Orkanen krävde sammanlagt 1 203 liv varav 964 i Louisiana. 150 000 människor hade blivit hemlösa.

Medierna rapporterar varje år om dessa säsongsbundna väderfenomen som drabbar olika delar av världen och den rapporteringen tar även svenskar del av. Vi är medvetna om att den typen av naturfenomen förekommer och att de kan orsaka stor förödelse, men det är inte speciellt vanligt att det figurerar någon särskilt långvarig bevakning av t. ex. en orkan och dess konsekvenser – med Katrina skedde enligt oss ett trendbrott. Man kunde i medierna ta del av en rapportering kring en händelse innan den faktiskt inträffat.

De bilder som medierna visade oss blottade en situation som vi som åskådare inte förväntat oss att se i samband med en naturkatastrof i USA. Världens enda supermakt erbjöds plötsligt hjälp från andra länder för att klara av att ta hand om sina egna, i det egna landet, och människor runt oss började tala om USA som ett u-land.

Detta gjorde oss intresserade och vi beslöt oss för att koncentrera uppsatsen kring vilken bild människor i Sverige fick av USA genom rapporteringen. Vilken var deras syn på USA och hur påverkades den av rapporteringen?

1.2 Syfte och frågeställning

Vi har i denna uppsats för avsikt att undersöka huruvida en stor nyhetshändelse kan forma eller förändra människors världssyn kring vissa fenomen. Som konkret fall har vi valt orkanen Katrina och rapporteringen kring dess effekter, eftersom det skedde nyligen och utspelade sig i USA, ett land som svenska mediekonsumenter ofta kommer i kontakt med och alltså har en uppfattning av. Den extensiva täckningen som följde i svenska medier innebar att ingen aktiv nyhetskonsument kunde undvika den.

Vi har även valt att rikta in oss på synen på de socioekonomiska förhållandena i USA – att fråga en person hur dennes syn på USA är allmänt ter sig vanskligt och lär inte ge ett användbart svar, eftersom det finns för många aspekter av ett land, särskilt om personen är förhållandevis förtrogen med det. De socioekonomiska förhållandena i södra USA var ett av de mer framträdande teman som medierna tog upp i samband med rapporteringen, vilket vi fann nytt och något annorlunda än den rapportering man ofta tar del av från USA. Vår avgränsning har hjälpt oss att fokusera kring en mer konkret frågeställning som förhoppningsvis skall leda fram till mer en mer åskådlig och välgrundad analys.

Medieforskare har alltid undrat över mediernas effekter på mottagarna. Olika trender har varit dominerande, och från att ha trott att medierna var allsmäktiga och kunde användas som ett farligt propagandainstrument är den allmänna synen numera att mediernas effekter antagligen är mindre än befarat, men ändå inte bör ignoreras. De har en viktig plats i dagens samhälle, och ingen kan motargumentera att de är en viktig nyhets- och informationskälla för människor, åtminstone i stora delar av världen. Numera ger vi även mediernas användare eller mottagare en större roll i skapandet av mediernas betydelser än tidigare, och lägger större vikt vid tolkningsprocessen.

Vi ställer följande frågor för att undersöka den stora nyhetshändelsens påverkan på mediekonsumentens världssyn:

- Hur ser man på medierna allmänt, och hur ser man på bevakningen av Katrina?
- Hur ser man på mediernas trovärdighet?
- Hur ser man på de socioekonomiska förhållandena i USA? Vad anser man om hur de fattiga har det?
- Anser man att rapporteringen kring Katrina gav en annorlunda bild av USA än den man var van vid, och i sådant fall, hur?
- Hur tror man att andra människor uppfattat rapporteringen, och tror man att andra människor ser annorlunda på USA efter att ha tagit del av den?

1.3 Disposition

Kommande kapitel tar upp metod. Läsaren leds genom arbetsprocessen: Först motiveras de metodval vi gjort, därefter redogör vi för urvalet av intervjupersoner samt hur intervjuguiden varit utformad och hur intervjuerna genomförts. Analysprocessen beskrivs därefter. Sist i kapitlet beskriver vi den litteratur vi funnit användbar i vårt arbete.

Nästa kapitel behandlar teoretiska utgångspunkter. Kapitlet därefter redovisar de resultat våra intervjuer gav och en analys av dem. I slutet på det kapitlet finns en sammanfattning av det vi anser vara viktigt för en lättare översikt.

Diskussionen utgör det sista kapitlet. Här knyts våra resonemang samman med varandra för att vi ska kunna klargöra vårt svar på syftet samt diskutera våra resultat. Förslag på vidare forskning avslutar uppsatsen.

Som första bilaga läggs presentationer av intervjupersonerna tillsammans med deras medievanor och eventuella personliga relationer till USA, vilket kan vara relevant som ett slags bakgrundmaterial. Ett exemplar av vår intervjuguide utgör den andra bilagan.

2. METOD

Vi har valt att använda kvalitativa intervjuer som huvudmetod i undersökningen. Att se på mottagarna av en nyhet istället för sändarna eller medietexten är passande vid en analys av en eventuell åsiktsförändring som mediernas rapportering orsakat i en viss fråga. I den kvalitativa intervjun får vi möjlighet att låta intervjupersonen förklara sina synpunkter och utveckla sina resonemang för oss. Man kan kalla vår studie för en receptionsstudie: traditionellt ses de som en systematisk, komparativ analys av publikdiskurs och mediediskurs, men även en mer grundläggande analys av publiken, där forskaren endast förbereder sig kunskapsmässigt inför intervjun, kan vara givande (Schrøder et al. 2003:126). Vi valde det senare eftersom vi är intresserade av den helhetsbild människor fått av rapporteringen. Det är omöjligt att analysera alla de medier som intervjupersonerna tagit del av och på olika komplicerade sätt skaffat sig åsikter från. Vi är främst intresserade av vad människor uppfattat genom sitt vardagskonsumerande, och mindre av hur man ur en mer akademisk synvinkel kan tolka medierna.

I *Researching audiences* rekommenderas den kvalitativa intervjun för receptionsanalyser: "(...) qualitative interview, in which viewers verbalize their experiences of media material" (2003:122). Med en omsorgsfullt utförd kvalitativ intervju får vi att en bättre kvalitet i vårt material. Andra fördelar med metoden är bl. a. att vi får tillgång till information som annars varit otillgänglig och att vi kan betrakta aktörernas samtalsätt och begreppsapparat (Østbye et al. 2002).

2.1 Urval

Vi har valt intervjupersoner efter flera olika kriterier och har strävat efter att välja de som har en relativt god uppfattning av nyheter och ett intresse för omvärlden t. ex. genom att vara engagerad i någon form av samhällsanknuten organisation eller ha studerat ett samhällsorienterat ämne. Dessa kriterier hade vi för att vi, precis som Schrøder et al. (2003) förespråkar, ville intervjua människor som har något att säga gällande vårt ämne.

Vi valde personer med så stor spridning som möjlig i fråga om kön, ålder, etnicitet (man skulle dock bo i Sverige och huvudsakligen ta del av svenska medier) och gärna även i sysselsättning och hemort (personer från landsbygd och städer av olika storlek), d.v.s. vi gjorde ett variationsurval (som Larsåke Larsson definierar som personer som "representerar en bredd inom fenomenet" (2000:56). Schrøder et al. förespråkar en

variation bland intervjupersonerna i receptionsstudier: "The notion of 'diversity' is central to how you think about the sample of informants for your study" (2003:159).

Vårt urval kan tyckas ha en viss majoritet av män, men då vi i övrigt valt att ta större hänsyn till andra kriterier så som intresse i samhällsfrågor och en vilja att dela med sig av sina åsikter valde vi att prioritera detta framför ålder och kön. Vi vill även klargöra att de av intervjupersonerna som har politiska eller fackliga uppdrag tillhör olika politiska partier, förbund och nivåer i organisationer, vilket gör att de trots sin skenbara likhet skiljer sig tydligt från varandra.

Vi försökte intervjua så många människor som behövdes tills en s.k. mättnad uppstod i intervjumaterialet d.v.s. att vi märkte att intervjupersonerna upprepade vad andra redan sagt. Till stor del lyckades detta, men som påpekas i *Researching audiences*:

[...] both professional and student projects rarely have the resources, time or patience to think about recruiting as a potentially infinite process. Therefore the rule of thumb is to operationalize the composition of the informant sample according to a fixed set of criteria, likely to ensure the occurrence of a diversity of discursive repertoires in the interviews (Schrøder et al. 2003:160).

Efter 13 intervjuer kände vi en tillfredsställande mättnad, samtidigt som vi ansåg oss ha talat med människor efter de kriterier vi utformat på förhand.

Intervjupersonerna fick själva välja intervjumiljö, eftersom vi ville försäkra oss om att de kände sig trygga i situationen. Intervjuerna utfördes således både i våra egna hem och i intervjupersonernas hem, vilket fungerade bra.

2.2 Intervjuguide och tillvägagångssätt

Följande citat anser vi belyser en viktig poäng gällande analysskedet: "[...] the study should be conducted in such a manner as to convince readers that its findings report on the informants' media experiences, not on the researcher's preconceived notions of how people experience the media product" (Ibid.:147).

Vi har använt en semistrukturerad intervjuform som grundar sig på några grundteman med tillhörande förslag på frågor, något som t. ex. Steinar Kvale förespråkar (1997). Detta för att vi skulle kunna hålla intervjun fokuserad, men ändå uppnå en konversationsliknande intervjusituation, där intervjupersonen kände sig säker, öppen och reflekterande. "(...) this organic and responsive approach is essential to generate deeper insights into subtle and complex perceptions and beliefs" (Deacon et al. 1999:63).

Vi koncentrerade oss på bakgrundsfrågor, nyhetsmediekonsumtion, synen på USA och amerikanernas socioekonomiska status, om synen hade förändrats och i så fall hur, samt uppfattning av medier generellt och rapporteringen kring Katrina. I början placerade vi alltså "lättare" ämnen om personen själv och dennes medievanor för att få honom/henne mer bekväm och säker. Vi väntade med de tyngre eller svårare ämnena tills vi märkte att intervjupersonen talade mer fritt och obehindrat.

I formuleringen av frågorna höll vi oss på en så icke-abstrakt nivå som möjligt samtidigt som vi ständigt höll syftet med intervjun i tankarna. Vi ville inte att frågorna skulle kännas så abstrakta att intervjupersonen inte visste var han/hon skulle börja svara, något som t. ex. Deacon et al. varnar för (1999). Deskriptiva frågor som "Hur tänkte du då?" användes, samt mer indirekta frågesätt där vi bad intervjupersonen jämföra olika exempel eller kategorier i frågor som kunde vara svåra, exempelvis "Hur tror du situationen ser ut för de fattiga i USA jämfört till de fattiga i Sverige?" Vi var även intresserade av personernas syn på andras åsikter och ställde därför frågor som "Vad tror du andra svenskar anser om det?"

För att stärka undersökningens legitimitet har vi varit noggranna med att intervjuerna måste spelas in på band, vilket t. ex. rekommenderas i *Metodbok för medievetarare* (2003). Att ha möjlighet att kunna lyssna på intervjuerna i efterhand och se på utskrifterna vad som sagts exakt är till stor fördel. Intervjupersonerna gav alla intrycket av att de kände sig lugna och säkra trots inspelningsapparaturen. Vi utförde intervjuerna ensamma, dvs. endast en uppsatsförfattare var med per intervjutillfälle.

Vi transkriberade sedan endast de väsentliga partierna av intervjuerna, men var generösa med vad vi ansåg vara väsentligt. Samtalen måste få ha sin gång, och om intervjupersonens svar hamnade utanför vårt intresseområde emellanåt ansåg vi att det var bättre att sortera bort det vid transkriberingen än avbryta och göra personen osäker under själva intervjun.

2.3 Analysförlopp

En fördel med att vi är två stycken uppsatsförfattare är att vi har haft en möjlighet att granska varandras tolkningar och perspektiv och föra en kontinuerlig diskussion kring vad som var befogat att uttolka från intervjusvar och litteratur.

Efter transkriberingen studerade vi materialet noggrant. Vår ambition var att få upp-
slag till exempelvis konstrueringen av kategorier på olika områden. Vi undersökte me-
ningskoncentrering och letade efter centrala teman i intervjupersonernas resonemang.

Möjligheten att generalisera ifrågasätts ofta när det gäller kvalitativ forskning. Vi
använder begreppet ”analytisk generalisering” för att beskriva en form av generalisering
som inte är statistisk, men som ändå ska resultera i något som ska kunna appliceras på
liknande sammanhang: intersubjektivitet och reproducerbarhet blir ledorden.

När vi använder kvalitativa metoder är syftet ofta inte bara att slå fast i vilken grad en frågeställ-
ning och ett resultat är representativt och generaliserbart. Det kan också vara att få ökad förståelse
för dynamiken i den studerade kontexten. Om inte resultaten i sig kan generaliseras direkt, går det
ofta att generalisera dynamiken i sådana sociala sammanhang (Østbye et al. 2003:120).

2.4 Litteratur

Vi började med att göra en litteratursökning i de databaser som finns att tillgå på olika
bibliotek. Sökord som ”public opinion”, ”agenda-setting”, ”massmedier”, ”reception
studies” m. fl. användes. En sortering följde därefter bland sökresultaten, och vi fick
fram ett material som passade undersökningsområdet. En ingående läsning och analys
föllde innan vi började finslipa de metoder och teorier som var applicerbara på analysen.
Därefter kom en andra omgång av litteratursökning, där vi främst letade efter mer ingå-
ende litteratur som behandlade speciella delar av teorierna. Sökorden var återigen
”agenda-setting” och ”public opinion” men även ”third-person effect”. Vi hade under
hela tiden avsikten att använda så nya och aktuella böcker och artiklar som möjligt.

Ett betydande verk i vårt arbete har varit *Public opinion* (1922), där Walter Lipp-
mann presenterar teorier och resonemang om hur människor känner och förstår sin om-
värld. Trots att boken är gammal och skrevs i första världskrigets skugga, är den fortfa-
rande aktuell i sina resonemang, och den har spelat en stor roll för efterkommande teo-
rier rörande mediernas betydelse för människors perception av omgivningen.

Stuart Halls resonemang kring konstrueringen av olika lästyper har visat oss hur ka-
tegorisering kan fungera och vara nyttigt, och vi har använt honom som en slags mall
för hur vi delat in intervjupersonernas svar i kategorier. Ross och Nightingale (2003)
samt Williams (2003) har givit oss en aktuell och tydlig vägledning genom hans teorier.

Flera olika antologier kom till användning i början av vårt arbete med teorierna.
Maxwell McCombs är en av de författare som utmärkt sig som ofta förekommande och
bred i sitt skrivande om agenda-setting, public opinion och världssyner. Jörg Matthes

tidskriftsartikel ”The need for orientation towards news media: Revising and validating a classic concept” från 2005 har till fördel att den är ny och något mer djupgående än ovanstående verk.

Lewis (2001) och Corner (2000) erbjuder båda en bra grund i sina resonemang kring opinionsbildning och hur denna kan förändras och Rolf Hedquist ger oss i *Trovärdighet – en förutsättning för förtroende* (2002) en extensiv utredning av begreppet ”trovärdighet” och står som grund i vårt delkapitel om detta ämne.

När det gäller third-person effect har vi inte haft möjlighet att läsa W. Phillip Davisons första artikel om detta från 1983, men däremot läst om den i flera verk, som t. ex. Severin och Tankards *Communications Theorys* och i McLeod, Detenber, och Evelands artikel “Behind the Third-Person Effect: Differentiating Perceptual Processes for Self and Other” (2001). Davisons ”The third-person effect revisited” från 1996 har också använts, eftersom Davison säger sig ha en något annorlunda syn på fenomenet idag.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I följande kapitel redovisas de teorier vi anser vara relevanta för vårt arbete. De belyser de områden som vi betraktar vara viktiga och inkluderar bl. a. Stuart Halls kategorisering, Walter Lippmanns resonemang kring mentala bilder samt teorier kring agenda-setting och third-person perception och effect.

3.1 Halls kategorisering

Stuart Hall var en banbrytande pionjär när han först presenterade sin teori om kodning och avkodning i vilken han förminskar betydelsen av en förutbestämd innebörd och mening i en text och hur detta skulle påverka mottagaren. Han menade att en text inte kommunicerar genom att produceras utan att det är läsaren som är det väsentliga, eftersom läsaren avkodar texten. Det är läsaren som har makten att förhålla sig till texten och reproducera den i sin sociala kontext (Ross & Nightingale 2003). Däremot innehåller alla texter en möjlig tolkning som oftast kan ses som stödjande för det dominanta synsättet i samhället (Williams 2003). Vi är inspirerade av Halls tankar men anser att de i sin helhet inte är direkt applicerbara på vår frågeställning och att endast en mindre del av dem är direkt användbara.

Hall menar att man kan dela in människors läsning av en medietext i tre områden; dominerande/hegemonisk, förhandlande och oppositionell. Den dominanta eller hegemoniska läsningen innebär ett accepterande av den gynnade och dominanta synsättet i en text och man anser inte att det finns någon större mening i att misstro eller kritisera mediebudskapet eller dess utformning. Den förhandlande läsningen innebär ett accepterande av en del av budskapet, men läsaren väljer själv vilka delar. Den oppositionella läsningen innebär att läsaren förkastar det som denne anser vara den gynnade tolkningen av en text. Istället väljer han/hon att lägga in sina egna värderingar och attityder i eller om texten i meningsbildandet (Ibid.).

Dessa grupper står som en slags mall över hur vi konstruerar kategorier senare i uppsatsen – att med hjälp av kategorisering täcka ett område eller ämne och inkludera alla grupperingar.

3.2 Lippmanns pseudoomgivning och världssyn

Walter Lippmann har i stor grad påverkat senare tids teoretiker och forskare. Ett verk som spelat en stor roll är *Public opinion* (1922), där han presenterar sina tankar om hur

människor uppfattar världen genom att skapa mentala bilder av den (världssyner), vilka sedan ligger till grund för deras sätt att se, angripa och agera i den ”verkliga” världen. Det är inte svårt att urskilja paralleller och influenser mellan Lippman och t. ex. George Gerbners kultivationsteori, samt andra liknande teorier som koncentrerar sig på läsaren och dennes tolkning, omformulering och bruk av medietexter i vardagens kontext.

Lippmann menar att världen är alltför komplex för att människan ska kunna ha någon direkt eller omfattande kunskap om den. Man är inte utrustad för att förstå en så hög grad av sublimitet, variation, ständig förändring och kombinationer som verkligheten består av. Trots den begränsade förmågan måste man kunna fungera i sin omgivning. Människan har därför utvecklat ett sätt att med sinnet skapa en mental bild över delar av världen som hon aldrig förut sett, hört, känt eller luktat. Man skapar en trovärdig syn på den del av världen som finns utanför den omedelbara närheten (Lippmann 1922). I uppsatsen kommer vi framför allt att använda uttrycket världssyn för att beskriva denna mentala bild.

”The analyst of public opinion must begin then, by recognizing the triangular relationship between the scene of action, the human picture of that scene and the human response to that picture working itself out upon the scene of action” (Ibid.:16f). Det är inte endast människans sätt att föreställa sig verkligheten som påverkar, utan även hur hon agerar utifrån denna föreställda världssyn, som är intressant. Den skenbara verklighet som man lever och verkar i kallar Lippmann för *pseudo environment* (av oss översatt till *pseudoomgivning*) då det inte är världen i sig som finns hos människan utan bilden av den. För att stärka sin tes om pseudoomgivningen argumenterar Lippmann: ”(...) if connection between reality and human response where direct and immediate, rather than indirect and inferred, indecisions and failure would be unknown” (Ibid.:27). Alltså upplever människor sin världssyn som en sanning som de agerar utifrån, och det finns en medvetenhet hos dem om att de har en begränsad kunskap. Som vi tidigare nämnt har en enskild människa ingen möjlighet att på egen hand skapa eller utveckla en världssyn som är komplett och täcker alla skeenden. I *Public Opinion* berättar Lippmann om en episod som skedde på en ö kring tiden för första världskrigets utbrott. Befolkningen där kommunicerade sällan med fastlandet vilket ledde till att man först flera veckor efteråt fick kännedom om kriget. Efter att ha tagit del av nyheterna började man betrakta varandra som fiender beroende på vilken etnisk härkomst man hade. Fiendska-

pen mellan invånarna började alltså inte automatiskt i samband med krigsutbrottet utan efter att man tagit del av skeenden i verkligheten och anpassade det till sin världssyn och därefter agerade enligt. Lippman kommenterar: "Looking back we can see how indirectly we know the environment in which nevertheless we live. We can see that the news of it comes to us now fast, now slowly; but whatever we believe to be a true picture, we treat as if it were the environment itself" (Ibid.:4).

Lippmann skriver att skapandet och förändrandet av de världssynen både beror på andra människor och på pressen – dock framför allt på pressen, då det är dess uppgift att förmedla och skildra händelser som sker utanför vår egen omedelbara närhet. I skapandet av världssynen blir vi beroende av rapporteringen. Det är viktigt att beakta mediernas och våra egna begränsningar: censur, begränsade sociala kontakter, tidsbristen att ta del av alla fakta rörande allmänna angelägenheter, utrymmesbrist i tidningarna som gör att alla nyheter inte kommer med, svårigheterna att med en begränsad vokabulär beskriva komplexa skeenden och – en av de viktigaste – rädslan för att ta till sig fakta som kan hota invanda och trygga föreställningar och vanor (Ibid.)

Vi menar att Lippmanns teori kan appliceras vidare till dagens medier och människor. Det är genom medierna som vi än idag skapar våra mentala bilder av platser vi inte besökt eller händelser som vi inte själva bevittnat. Eftersom ingen kan vara överallt eller ha kunskap om allting som sker i världen är vi beroende av varandra för att kunna utveckla vår syn på omvärlden.

3.3 Agenda-setting

Diskussionen kring världssyner och hur vi skaffar dem blir intressanta när man binder samman den med agenda-setting-teorin. McCombs skriver: "Considerable evidence has accumulated that journalists play a key role in shaping our pictures of the world as they go about their daily task of selecting and reporting the news" (1994:3). I vårt fall kan teorierna kring agenda-setting belysa det faktum att ett och samma ämne upptar så många olika mediernas redaktionella utrymme, och att vissa aspekter av det ämnet anses mer viktiga än andra. Det handlar inte bara om att medierna talar om för oss vad vi ska tänka, utan snarare om att medierna talar om för oss vad vi ska ha åsikter om (Dearing & Rogers 1996). När svenska journalister sätter agendan bestämmer de den bild av världen som den svenska mediekonsumenten ska få presenterad för sig. Enligt McCombs et al. finns det bara plats för en femtedel av de nyheter som journalisten har

tillgång till, genom t. ex. nyhetsbyråer, i en typisk dagstidning (1995). Detta tillsammans med graden av personligt intresse innebär, menar de, att det finns en betydande glipa mellan vad som händer i världen och vad en typisk person vet om den (Ibid.) – precis som Lippmann påpekade 1922. Att sätta agendan är inte bara att aktualisera ett ämne, utan också att producera eller reproducera en världssyn.

Dearing och Rogers kommenterar vidare: “Agenda-setting offers an explanation of why information about certain issues, and not other issues, is available to the public in a democracy; how public opinion is shaped (...)” (1996:2.). Ett ämne, som till exempel orkanen Katrina och dess effekter i USA, anses vara viktigare än ett annat. Och vissa aspekter av det ämnet prioriteras framför andra. Även om agenda-setting inte är en avsiktlig effekt från mediernas sida, så är det en av de viktigaste, menar McCombs et al.

Forskning har visat att agenda-setting fungerar olika hos olika individer. En av de psykologiska förklaringarna till varför det är så är *the need for orientation* (NFO). Jörg Matthes definierar med hjälp av ett flertal referenser till pionjärer i ämnet som bl. a. McCombs och Weaver: “It refers to the tendency of an individual to seek information about an issue in the news media” (2005:2). Han fortsätter: “As previous research has demonstrated, active information seeking caused by a high NFO increases the susceptibility to agenda-setting effects” (Ibid.). Matthes refererar till ett flertal studier som bevisat hur NFO är grunden i agenda-setting-processen.

Agenda-setting kan inte ses som en mekanisk process. Sådant som hur information prövas hos publikens olika individer måste ses som avgörande (Severin & Tankard 2001). Människor är självständigt tänkande varelser som överväger den information de fått från medierna (och andra), och därför fungerar agenda-setting-processen olika hos olika människor.

Det har forskats mycket kring vad som sätter en viss nyhet på agendan. Man har bland annat kommit fram till att prestigefyllda medier har en viktig roll. I USA pekas oftast *New York Times* ut som det viktigaste mediet (Ibid.), och i Sverige är det *Dagens Nyheter*. Inflytandet över konkurrenter och kollegor kan förklaras av att journalister och annat branschfolk rör sig i en speciell medial miljö, utan mycket kontakt med sig egentliga publik (Dearing & Rogers 1996).

En intressant aspekt av agenda-setting-processen är hur likartad bevakningen av en nyhet kan tyckas vara i olika medier. Dearing och Rogers har flera förklaringar till varför det förhåller sig på det sättet:

In addition to daily crosschecking of each other's prioritization of stories, there is a high degree of similarity in professional values among national news people. Almost all graduated from university schools of journalism and mass communication, where they took similar courses, read similar textbooks, and experienced similar internships in media institutions. [...] it is hardly surprising that national news people generally agree on the news value accorded a particular issue (1996:35).

3.3.1 Framing

McCombs et al. och andra forskare tar upp några faktorer som spelar en roll i agenda-setting och dess påverkan på individen, vilket är relevant för vår något individinriktade studie. En av dem är s.k. *issue framing* (1995:289), kort kallat *framing*. Här tas journalistens och redaktörens roll upp. Hur nyheten presenteras spelar en roll för hur mycket publiken påverkas. Exempelvis kan det ha betydelse om ett ämne är presenterat som ett socialt problem eller ren fakta. McCombs (1994) listar allt det som en journalist har makt över varje dag: vad som ska och inte ska rapporteras, samt vilka delar av nyheten som ska finnas med. Det är de första stegen i den gatekeeperfunktion som journalisten har. Vilken plats nyheten ska få: en kort notis eller ett längre reportage, eller kanske en omnämning i förbigående av nyhetsuppläsaren eller ett längre reportage av en reporter på plats. "Not only do the news media largely determine our awareness of the world at large, supplying the major elements for our pictures of the world, they also influence the prominence of those elements in the picture!" (Ibid.:4).

Det finns, enligt Severin & Tankards referens till Robert Entman, fyra framing-funktioner ("frames" har av oss översatts till "inramningar"): 1. Inramningen definierar problemet, 2. Inramningen analyserar problemet, 3. Inramningen gör moraliska omdömen, 4. Inramningen föreslår lösningar (2001:279).

3.3.2 Trovärdighet

Rolf Hedquist skriver följande om trovärdighet: "Utan trovärdighet kan en talare lika gärna eller hellre vara tyst. [...] Trovärdigheten är en förutsättning för en framgångsrik kommunikation [...]. Detta är en insikt som retoriklärare har känt till sedan antiken" (2002).

Det är alltid mottagaren som avgör graden av trovärdighet (Ibid.). Därför är trovärdigheten relevant i alla former av mottagaranalyser, så även i denna. När vi studerar

intervjupersonernas medievanor och nyhetskonsumtion spelar det en stor roll vilken trovärdighet de tillskriver de olika medierna. Kanske tar de del av nyheter från källor de egentligen inte litar på? Trovärdigheten har därför också att göra med agenda-setting-funktionen. Ju mindre trovärdighet, desto mindre torde effekten av mediebudskapet bli. Samtidigt kan vi koppla resonemanget till vad vi ovan kommit fram till om hur agenda-setting framför allt verkar fungera, d.v.s. att medierna talar om för oss om vad vi ska ha åsikter om snarare än vilka åsikter vi ska ha. Kanske kan en kvällstidning med låg trovärdighet hos läsaren ändå påverka denna läsare att tänka mer på vissa frågor som de valt att lyfta fram framför andra?

Hedquist kommenterar följande faktorer för att beskriva vad som påverkar en mottagare av en budskap i fråga om trovärdighet: identifikation med sändaren eller budskapet, lyssnarens kunskaper och erfarenhet, självkänsla, formell utbildning, politisk uppfattning eller annan värdering osv.

3.4 Kan medierna förändra världssynen?

De frågor vi ställer i vårt arbete kan i förlängningen leda till en av de vanligaste frågorna inom medie- och kommunikationsvetenskap: Kan massmedierna påverka människors åsikter? Vi har inga illusioner om att kunna lösa den frågan generellt, utan snarare undrar vi om den bild som visas i medierna kan få människor att tänka om och utmana sina världssyner, eller kanske hur de förstärker dem. I fallet vi har valt handlar det om mediernas bild av amerikanerna som drabbades av Katrina som vi ponerar kan ha haft en effekt på hur människor ser på USA:s befolkning och dess villkor.

Traditionellt har mycket av effektforskningen behandlat valkampanjer och dess möjlighet att vända opinionen till fördel för en viss kandidat. I de fallen handlar det om kommunikation som har avsikten att förändra människors åsikter och attityder – något som inte är omedelbart applicerbart på vårt arbete. Lewis (2001) konstaterar att man inom en stor del av effektforskningen ignorerat "The influence of what were seen as more purely informational or entertaining media texts" (2001:99). Han menar dock att teorierna kring agenda-setting blev en brytning med den synen. I och med övergången från att bara se på åsikter till att problematisera och ta hänsyn till hela attityder, tankar och världssyner, menar han att forskningen stötte på nya, kanske svårare frågor. Severin och Tankard resonerar på ett liknande sätt: "[...] perhaps researchers were looking at

the wrong target. Maybe the mass media had their effects on people's perceptions – their views of the world – rather than on their attitudes” (2001:222).

John Corner tar upp påverkan och hur det i många delar av livet ses som något positivt att bli påverkad. Av föräldrar, skola, vänner, kollegor osv. ”We can boast of this influence, and be proud of it as a positive formative feature in making us who we are” (2000:378). Men att vara lättpåverkad är inte lika positivt: ”(...) indicating too little firmness in the boundaries separating the inner us from the outer world” (Ibid.).

Corner betraktar tolkning som numera centralt inom forskningen kring mediepåverkan. Att gå så långt som att se tolkningen av medieinnehållet som skapande av det innehållet är till viss del kontroversiellt. Han påpekar att få empiriska studier kunnat lägga allt meningsbildande hos publiken och motbevisa mediernas grundläggande roll. Studierna visar dock att man inte kan ignorera publikens komplexa mönster av tolkning: ”The fact that audiences drew on personal and social frameworks of understanding and judgement in making sense and attributing significance really provided grounds for revising, not abandoning, an enquiry into media power” (2000:388). När det gäller nyhetsmedierna skriver Corner att specifika nyheter alltid tolkas med sociala faktorer och personlig erfarenhet i publikens medvetande, och därför påverkas människor olika.

Den forskning som gått utanför ramen av nyhets- och samhällsorienterat medieinnehåll har konstaterat att även dessa typer av budskap påverkar vår världssyn – kanske mer än nyheterna – om man t. ex. ser till hur människor betraktar olika sociala strukturer (Corner 2000).

3.4.1 Third-Person Perception och Third-Person Effect

Ett av de områden vi intresserat oss för när vi genomfört våra intervjuer är individens syn på hur andra påverkas av medierna. W. Phillips Davison menade 1983 att vi tenderar att tro att medierna påverkar andra mer än oss själva. Severin och Tankard förklarar: ”The basic idea of the third-person effect is that certain messages 'have little effect on people like you and me, but the ordinary reader is likely to be influenced quite a lot'” (2001:274). Davison har senare delvis reviderat sina teorier:

My original evaluation of the phenomenon had been quite wrong: the third person effect was not a manifestation of a single psychological tendency, but is a complex reaction that varied with the type of communication, the characteristics of the individual, and the situation. It can be predicted to a certain extent by demographic characteristics, such as age and education [...] (1996:114).

Teorin rymmer två hypoteser, för det första vad man kallar *perceptual hypothesis*, eller *third-person perception* (TPP) och för det andra *behavioral hypothesis* eller *third-person effect* (TPE). Den första syftar till att människor tror att medierna har större inflytande på andra än dem själva, och den andra att den uppfattningen kan leda till att de agerar på vissa sätt (McLeod et al. 2001). Salwen testade 1998 de två hypoteserna och fann att:

People indicated that the effect would be greater on others than on themselves, supporting the perceptual hypothesis. And the greater the difference between the perceived effect on others and themselves, the greater the willingness to support restrictions, supporting the behavioral hypothesis (Severin & Tankard 2001:275).

En aspekt som utforskats är hur olika sociala grupper känner sig avlägsna ifrån varandra, och om det påverkar perceptionen och effekten (Ibid.). Exempelvis skulle medelålders människor kunna tro att yngre åldersgrupper skulle kunna påverkas mer än dem själva i en fråga som våldsamma hiphoptexter. Betraktar man censurdebatten i bl. a. USA blir frågan om TPE ytterst relevant (McLeod et al. 2001).

En annan aspekt är vilken typ av medieinnehåll som TPP och TPE kan appliceras på. Traditionellt undersöktes budskap av övertalande karaktär, t. ex. reklam och politiska uttalanden, men senare har man insett att teorin kan appliceras även på andra typer av budskap, såsom nyheter, underhållning, sångtexter och pornografi (Ibid.).

Vissa menar att grunden i TPP och TPE ligger i människans vilja att framhäva sig själv som överordnad – att det är en mekanism för att förbättra självförtroende: "People like to feel that they are competent and intelligent, and therefore are likely to see themselves as largely impervious to media's undesirable influence" (Ibid.:680). Och vill man se sig själv som intelligent är det enkelt att se andra som mindre intelligenta. Att fördomar kring de grupper man uppfattar som lättpåverkade inverkar på TPP och TPE är inte svårt att förstå (McLeod et al. 2001).

Andra menar att det handlar om en kombination av att människor undervärderar den påverkan medierna har på dem själva och att de överdriver påverkan på andra. Ytterligare en förklaring är att människor tenderar att ha en överdriven tro på mediernas makt och dess möjlighet att påverka över huvudtaget (likt propagandaforskarna under första halvan av 1900-talet) (McLeod et al. 2001).

4. RESULTAT OCH ANALYS

I följande kapitel redovisas de intervjusvar som vi anser vara väsentliga för vårt arbete. Vi börjar med att redogöra för intervjupersonernas relationer till nyheter, deras syn på mediernas trovärdighet och vinkling av nyheter, samt deras mentala bild av hur det är i USA. Vi anknyter kontinuerligt intervjusvaren till de ovan redovisade teorierna.

4.1 Intervjupersonernas relation till nyheterna

Vi har valt att dela upp följande delkapitel i hur intervjupersonerna ser på nyheter generellt och hur deras reaktioner till rapporteringen kring Katrina ter sig. Vi anser det vara viktigt för läsaren att få en förståelse för intervjupersonernas relation till medierna och dess sätt att rapportera eftersom det till stor del avgör hur de ser på mediernas trovärdighet, samt om de anser att medierna ändrat deras mentala bilder.

4.1.1 Generella relationer

Vi frågade intervjupersonerna om de brukar bli känslomässigt påverkade av nyheter, och i så fall hur. Denna fråga anser vi vara viktig för att kunna utröna huruvida det finns något samband mellan att allmänt bli känslomässigt berörd av nyhetskonsumtion och hur man reagerar på rapporteringen kring orkanen Katrina. Svaren på frågan ”Brukar du bli känslomässigt berörd av nyheter?” skiftade något, men vissa mönster kan urskiljas och sorteras in i kategorier:

- *De som ansåg att de ofta blev känslomässigt berörda av nyheterna.*
- *De som ansåg att de ibland blev känslomässigt berörda av nyheterna.*
- *De som ansåg att de aldrig eller sällan blev känslomässigt berörda av nyheterna.*

Orsakerna till reaktionerna varierade även de; t. ex. berörs vissa av specifika ämnen medan andra blir berörda av politikernas uttalanden eller vad som upplevs som en stötande narrativ i medieinnehållet. Följande redovisas intervjupersoners kommentarer på frågan om de brukar bli känslomässigt berörda för att illustrera bredden på svaren: ”Arg blir jag väl sällan, ledsen kan man bli när man hör vissa saker” (IP 11), ”Ja, arg, det kan man ofta bli. När man ser på nyheterna och de behandlar djur eller barn illa, det är klart att man blir illa berörd. Eller när det är någon naturkatastrof, och man tänker på alla befolkning som har råkat ut för det, så ... är det klart” (IP 5),

IP 8: Oja! Jag kan bli vansinnig ibland! När jag ser alltför färgade inslag i program och speciellt när jag ser att människor blir drabbade. När de försöker föra fram att människor är dumma, när de anser att människor är dumma och kan äta upp vad som helst, då blir jag vansinnig. Jag stänger av och går därifrån!”

Ilkska, sorg och medlidande var de vanligaste känslorna man lyfte fram. Det var anmärkningsvärt nog ingen av intervjupersonerna som spontant uppgav att deras reaktioner på nyheter och medieinslag var av det positiva slaget. Vi kan inte uttala oss om huruvida människor ofta reagerar med negativa känslor på det de tar del av i medierna eller om det är så att en negativ reaktion lämnar ett starkare minne som i sin tur påverkar människors svar på frågor om känslomässiga reaktioner. Vi utgår dock från att nyheterna oftast har en tydligare vinkling på händelser som påverkar människor negativt än på s.k. positiva nyheter. En nyhet är ju trots allt en rapport om något som har hänt som oftast har negativa eller extraordinära konsekvenser som följd (Hammarberg 1981), precis som med orkanen Katrina.

De intervjupersoner som sorterades in i gruppen *aldrig/sällan* svarade samtliga först att de inte blev känslomässigt berörda av nyheter, men vid följdfrågor kompletterade de svaret med att säga att det hände vid enstaka och speciella händelser, framför allt när det är nyheter som handlar om något speciellt människoöde eller någon som man känner stark samhörighet med. Orsakerna till att man inte berörs är att man tycker att man har sett så mycket att man blivit avtrubbad och att det kan vara svårt att greppa en stor katastrof med en sådan avtrubbning. En av intervjupersonerna trodde att nyheter egentligen är utformade så att man inte ska bli för känslomässigt berörd, så att man ska orka ta del av dem. Blir människor alltför deprimerade slutar de konsumera, både nyheter och produkter över huvudtaget. Även hos de intervjupersoner som sa sig bli berörda kunde man uppfatta en viss avtrubbning gentemot nyheter som upplevs som jobbiga. IP 3 ansåg följande: ”Just det att jag förtränger saker som är för hemska. Men det är ju att man hade inte kunnat överleva om man skulle ta till sig allting” och IP 4 kommenterar:

Jag har nog blivit ganska avtrubbad. Alltså, det är ju [...] det är hemskt att säga det, men det är mer ... om man tänker med tsunamin och sånt när det var så mycket svenskar. Det är fruktansvärt, va, men det är lite grann så där man tänker, kan identifiera sig själv, så tycker man det är värre. Men egentligen är det ju inte det, men. Man blir avtrubbad.

4.1.2 Reaktioner på rapporteringen kring Katrina

Vi finner det vara intressant att jämföra intervjupersonernas reaktioner på rapporteringen kring Katrina med deras normala reaktioner. Det blir senare relevant för våra slutsat-

ser rörande en eventuell förändring av människors mentala bild av USA. Vi ställde frågan ”Blev du känslomässigt berörd av rapporteringen kring orkanen Katrina” och kunde dela upp intervjupersonernas svar i tre olika kategorier:

- *De som ansåg sig ha blivit känslomässigt berörda.*
- *De som var tveksamma till om de hade blivit känslomässigt berörda.*
- *De som ansåg att de inte hade blivit känslomässigt berörda.*

Vi finner att intervjupersonerna verkar skilja mellan att bli känslomässigt berörd och att reagera. Samtliga av dem sa sig ha reagerat, funderat eller förvånats över uppgifter och bilder de fått genom rapporteringen, men de i kategorierna *Tveksamma* och *Nej* höll tydligare isär reaktioner och känsla och var försiktiga med att medge en känslomässig reaktion på rapporteringen. De övriga var däremot tydliga med att de berördes känslomässigt. De hade dock svårare att uttrycka om det var någon enskild händelse som var en utlösande faktor.

Trots den intensiva mediebevakningen kring Katrina var intervjupersonerna till övervägande del nöjda med rapporteringens mängd. Det fanns några undantag, bl. a. tyckte IP 10 att rapporteringen inte var särskilt omfattande. Det kan ha sin grund i att han endast läser dagstidningar och säger sig titta endast lite på TV, och då framför allt de sena nyhetssändningarna som till sin karaktär är korta sammandrag av dagens nyhetsskörd.

Alla intervjupersoner utom en tyckte att Katrina som händelse hade ett sådant nyhetsvärde att den intensiva mediebevakningen var berättigad. IP 12 ifrågasatte syftet med hela rapporteringen trots att han hade tagit del av den.

En faktor som påpekades av intervjupersonerna (flera av dem utan att den direkta frågan hade ställts) var att rapporteringen under en viss period var väldigt omfattande och intensiv för att sedan plötsligt försvinna:

UF: Är det något mer som du vill tillägga, jag känner att mina frågor börjar att ta slut? **IP 9:** Det enda jag kan tycka här, om vi ska hålla oss till Katrina är att hon flög upp som en sol och landade som en pannkaka och nu så skriver man absolut ingenting om det. Har det att göra med den utsatta befolkningen som blev hemlös eller har det med vad? Är där verkligen ingenting? New Orleans lär ha varit en alldeles förtjusande gammal stad så ... Där är ingenting! Det här med sensation!

4.2 Trovärdighet och vinkling av medieinnehållet

När vi frågade intervjupersonerna om hur de upplevde trovärdigheten hos medier generellt fick vi flera olika svar. Vissa menade att de var skeptiska mot mycket som medier-

na förmedlade, medan andra sade sig lita på det. Bland dem fanns det både de som ansåg att de gjorde rätt i att tro på medierna, och de som menade att antagligen var naiva, men inte orkade vara alltför kritiska. Liksom Hall gjorde kan vi urskilja grupper med olika sympatier gentemot medierna. Det som skiljer våra grupperingar från hans är att han inriktade sig på lästyper medan vi är intresserade av inställningen till mediernas trovärdighet, vilket dock kan sägas vara nära besläktat. Vi kan urskilja följande grupper:

- *Sympatisörer: De som litar på medierna.* Här kunde vi trots de gemensamma nämnarna se en viss differentiering. Dels de vars uppfattning var att om man inte trodde på medierna finns det ingen anledning att ta del av dem över huvudtaget och dels de som såg på medierna som trovärdiga som en slags försvarsmekanism: de ansåg sig naiva som litade blint på medieinnehållet, men menade att de hellre hade det på det sättet. IP 5 förklarade: ”Ja, visst har man tänkt ”hm, kan det här vara”, men samtidigt så är jag nog så att jag tror på det, för vadå, annars kan man ju bli helt sjuk i huvudet för där finns så mycket sånt att tänka på”.
- *Skeptiker: De som litar på en del, men samtidigt granskar kritiskt.* Dessa visade en något mer ambivalent inställning än övriga intervjupersoner. IP 1 ansåg t. ex. att trovärdigheten på Internet (även de större tidningarnas nätupplagor) var sämre eftersom det är lätt att ändra innehållet snabbt, utan att någon kan bevisa något. Samtidigt litade han på SR och SVT, eftersom han menade att de är bättre på självkritik än kommersiella medier. IP 9 ansåg att hon såg skillnader mellan medierna i hur de rapporterade, som indikerade att de mest var ute efter att sälja lösnummer eller få tittarsiffror. Hon hade dock ett stort förtroende för dagstidningarna. IP 13 trodde att det förekom mycket slarv, och att den felrapportering han stött på antagligen inte hade att göra med dolda motiv: ”I det jobb jag har så har jag stött på ganska mycket mediekontakter och min uppfattning är väl att det är sällan som medier är direkt manipulativa eller medvetet felaktiga. Däremot händer det oftare att de är så jävla slarviga.”
- *Cyniker: De som aldrig litar helt på medierna.* Vissa i denna kategori anknöt sin cyniska inställning till tillfällena då de känt att de upplevt ett lögnaktigt beteende från mediernas sida. IP 2 menade att hennes vistelse på Irland under 1970-talet, då konflikten i Nordirland var högaktuell, gav henne en direkt upplevelse av hur medierna kunde förvränga händelseförlopp. Hon kommenterade även hur det var under kalla

kriget: ”[...] på 70-talet, när det var enorma skillnader i rapportering. Alltså, om det kom från USA sa de ju en sak, kom det från Sovjet eller Kina så sa de ju något helt annat”. IP 9:s direkta erfarenheter av Sovjetregimen har påverkat hans syn på hur viktigt det är att få en nyanserad bild av ett skeende. IP 13 refererade till gruvstrejken i England, och hur han upplevde att vissa medier helt enkelt ljög om händelseförloppet. Han uttryckte sig enligt följande: ”Jag har inte så mycket förtroende för medierna. Jag har problem med att jag tror på ingenting, i princip. Jag ifrågasätter allt. [...] Det är rätt jobbigt. Men man ska inte bara köpa det som man vill tro på heller.”

Ett generellt och genomgående mönster vi funnit är att man indikerade ett lägre förtroende för kvällstidningar. IP 4 förklarade exempelvis att hon brukar läsa kvällstidningar på dagen på jobbet, och om hon ser något intressant tittar hon på TV-nyheterna på kvällen för att, som hon uttrycker det, ”se hur det verkligen var”.

Några intervjupersoner poängterade hur viktigt det är att vara kritisk, och att man bör gå till källan av nyheten om man har möjlighet. IP 9 uttrycker sig enligt följande:

IP: Ja, om man vill så kan man. I regel så finns det möjlighet att om du vill ta reda på det så kan du ta reda på det på ett eller annat vis. [...] **UF:** Så du menar att framför allt genom Internet så har vi möjlighet ...? **IP:** Ja, och jag tror många gånger att det är lättare. **UF:** Menar du att man går till källan? **IP:** Ja. **UF:** Skaffa sig en bild utan att någon annan förmedlar den? **IP:** Ja, och jag tror att det är rätt bra annars om någon, om vi tar en journalist, som skriver en artikel, så går han till källan och sen formar han sin artikel som han själv läser den och det han själv lägger in i sin text. Och vi kanske inte är på samma sida, om han är höger och jag är vänster så läser vi källan ur olika perspektiv och då färgas det ju annorlunda. Så därför om du kan gå till källan så är det ju klart positivt.

IP 8 berättade att han läser flera olika dagstidningar per dag, för att det är viktigt att se på hur olika sorters tidningar bevakar en händelse: ”Det vidgar vyerna, det formar ens inställning, det gör så att man kan själv ta ställning istället för att bli utsatt för ensidig påverkan. Ensidig påverkan är något som jag inte gillar”.

Vi har tidigare kommit fram till att teorierna kring agenda-setting inte är direkt applicerbara om individerna inte tror på det medierna säger. Det är främst de teorier som talar om hur medierna bestämmer vad vi ska prata *om*, snarare än *hur*, som kan vara relevanta vid en låg förtroendenivå. Inga av intervjupersonerna sade sig använda alternativ till de större kända nyhetskällorna (förutom IP 9 som försökte hitta källorna via Internet när det var möjligt) och ingen av dem hade missat bevakningen av katastro-

fen, eftersom den var intensiv. Som vi nämnt tidigare ifrågasatte heller ingen att man bevakade händelsen.

Vissa individer menade dock att rapporteringen varit alltför fokuserad på vissa saker, och att annat kan ha glömts bort. Ett tydligt mönster hos bl. a. flera av de ovan nämnda sympatisörerna indikerade att man fokuserat för mycket på personkoncentrerad typ av bevakning, d.v.s. historier med människoöden och dylikt. IP 1 uttryckte följande: ”Det man mest har sett nu är liksom folk som har stått och bölat”, och IP 3 menar att ”[...] jag kan tänka mig att de kanske överdriver när det är inriktat på enskild person”.

Enligt ett åsiktsmönster som vi kan urskilja ansåg man att det talades för lite om kritiken mot den amerikanska presidenten, medan ett motsatt åsiktsmönster menar att han inte fått tillfälle att försvara sig tillräckligt. Ett mindre framträdande mönster visade att man inte haft tillräckligt med fokus på hur det tekniskt och praktiskt gått till när staden blev översvämmad. IP 5 var en av de som yttrade denna åsikt, men hon trodde inte att det skulle vara lönsamt för medierna att koncentrera sig på vetenskapliga förklaringar och dylikt: ”För om de börjar med så här ingenjörskonst och så, är ju alla så ”ja, nä, nu var det nog ’Idol’ på fyran (skratt). [...] Man väljer nog bara när man vill lära sig något eller inte, och i fall det är nyheterna vet jag inte ifall alla orkar”. Några menade att man saknade information om hur uppbyggnaden efter katastrofen skulle fungera. IP 5 sa följande: ”De [medierna] lyfte fram det här med folk som satt på hustak och inte fick hjälp, liksom. Men, alltså, det finns ju många fler sidor av hela katastrofen”. IP 4 ansåg att medierna gav en något vinklad bild när det gällde New Orleans olika folkgrupper:

Det känns väldigt mycket som om de har vinklat det liksom som att alla vita hade varit så jävla smarta enligt media, att de hade flytt från stället, när rapporteringen kom, liksom, för de är inte så dumma att de stannar kvar. Men de svarta, de hade liksom stannat kvar i sitt enda hem i hela världen ... alltså, så uppfattade jag verkligen det. Alla de som fanns kvar och inte kom därifrån, de ... det var liksom ungefär för att de inte hade lyssnat på varningarna som kom, och så uppfattade jag inte det, jag uppfattade det som att människorna inte ville överge sina hem.

Viktigt i sammanhanget är att väldigt få trodde att rapporteringen kring händelsen hade vinklats på något speciellt sätt p.g.a. något dolt, bakomliggande motiv. En av de som dock trodde det spekulerade i om medierna ville få människor att skänka pengar, och att de därför visade fler s.k. snyfthistorier, och en annan menade att man visat den svarta, fattiga befolkningen i New Orleans mer än andra utsatta för att skapa en debatt om diskriminering i USA. Eftersom denna typ av medieinnehåll inte har som syfte att övertyga, utan snarare visa och berätta, är det inte märkvärdigt att få av intervjupersonerna

trodde på bakomliggande motiv. Men flera av dem som uppgett att de generellt tror på medierna tog upp saker de tyckt medierna missat eller överdrivit. Begreppet ”trovärdighet” kopplas troligen samman med direkta lögner och mörkläggningsar, snarare än slarvig rapportering eller överdrifter.

Intervjupersonernas syn på vinkling och överdrifter kan kopplas till teorierna kring framing. Vi får uppfattningen att de flesta av intervjupersonerna är medvetna om att medierna har makten att framställa en nyhet på väldigt många olika sätt, och även om de inte känner till alla de steg en journalist går igenom varje dag (se teorikapitel ovan), ser de journalisternas och redaktörernas valmöjligheter som en av faktorerna för hur en nyhet framställs. Trots att många av intervjupersonerna säger sig lita på vad medierna säger har de inga problem att kritisera dem och påpeka vad de anser ha gjorts fel. IP 12:s syn på kapitalet som en maktfaktor (citeras i kapitel 4.3.1) kan ses om en mer alternativ läsning än de övrigas och möjligtvis ett synsätt som utmanar de mer grundläggande premisserna för vilken rapporteringen sker, men i övrigt har vi inte möjlighet att uttala oss om den påverkan som är omedveten.

Om vi ser till framing-funktionerna som listats tidigare i teorikapitlet kan vi konstatera att intervjupersonerna accepterat mediernas definition av problemet i samband med Katrina-rapporteringen. Samtidigt kan man säga att problemet i just detta sammanhang är svårare att definiera än i andra frågor: i en stor händelse som den här finns det en stor mängd problem, och medierna har tagit upp många av dem, kanske vissa fler än andra. Intervjupersonernas uttalanden om vad man ansett att medierna missat kan möjligtvis passa in under denna kategori. Ingen av intervjupersonerna ansåg att medierna gjort fel i att fokusera på fattigdomen och dess roll i katastrofen.

Mediernas bedömning av vem som bör skyllas för katastrofen tycks också ha accepterats i stort bland intervjupersonerna. I den mån man pratar om det verkar man hålla med de medier som beskyllt myndigheter och dess dåliga organisation, och i vissa fall miljöproblem eller rasistiska strukturer. De flesta tycktes ha reflekterat över skuldfrågan och gjort en bedömning utifrån mediernas ursprungliga kritik. IP 5 uttryckte sig enligt följande: ”Det är väl klart, att de säkert har handlat jättefel, Bush och allihopa, men jag vet inte. Alltså, jag kan liksom inte tänka mig att människan kan vara så ond att inte vilja hjälpa varandra. Alltså, det är helt sjukt i så fall. [...] Ja, jag är lite naiv, men, fan ...”. IP 11 hade en motsatt syn på saken:

[...] med den förskräckligheten av att man en vecka innan visste, man visste exakt på metern när, var den skulle slå, och ett samhälle gör ingenting för att förhindra en katastrof, men vet även med vilken styrka den kommer att slå, så jag vill påstå att de som suttit med den här informationen har dömt människor till döden. [...] jag önskar att de gjorde ett parallellinslag och tittade på vad vår käre vän Bush gjorde under tiden, där han satt och åt sin kaviar eller badade i sin inomhuspool.

Ytterligare ett citat från IP 7 visar en mer ambivalent inställning:

De amerikanska myndigheterna gjorde nåt men det var ... Det är väl så att alla i den ögonblicket skyller väl på myndigheterna och säger att de inte får någon hjälp. Gjorde de i tsunamin också, att den svenska staten inte ställde upp, så det är ju säkert. Det är ju lätt för mig att sitta här och tycka vad de borde ha gjort, men när de är nere i den situationen så tycker de väl att ingen har ställt upp tillräckligt. Och det såg man ju mycket hela tiden där.

När det gäller moraliska ställningstaganden får vi intrycket av att intervjupersonerna har svårt att uttrycka sig, och att man därför inte direkt kan visa en annorlunda syn än medierna. Några av dem diskuterar den politiska situationen, och talar om hur katastrofhanteringen var en skam för USA, som t. ex. IP 11 illustrerar ovan. Men direkt moraliska resonemang är svårare att finna, förutom när det gäller den plundring som medierna rapporterade om i samband med katastrofen. Viss kritik framfördes från olika intervjupersoner gällande den rapporteringen, bl. a. menade IP 2 att hon inte tyckte att hon fick tillräckligt med information om det ("Vem plundrade och varför"). De som uttalat en ståndpunkt verkade ta plundrarnas parti och menade att de måste ha varit desperata eller dylikt: "[...] den gruppen som fått oförtjänt stort utrymme är den gruppen som använt sig av våld. Sen kan man diskutera plundring, alltså om man inte kan handla i affären för att affären är stängd och man måste ha mat, då hade till och med jag knackat rutan och gått in" (IP 11),

IP 7: Ja, man förstod ju rätt snabbt att det blev plundrat där och det kan man ju tänka sig med den fattigdomen, så blir det ju över hela världen. [...] **UF:** Tycker du att det kom fram någon djupare förklaring till varför de plundrade? **IP 7:** Nä, ingen djupare, det är ju kriminaliteten helt enkelt och den är väl rätt stor i USA om man jämför. [...] **UP:** Vad tror du den kriminaliteten beror på? **IP 7:** Garanterat utbildning bl. a. att alla inte får samma chans, det har ju med utbildning att göra. Jag har förstått på det som man har sett alla år att de svarta har ju inte fått den utbildningen som de vita kanske får [...].

Då det gäller åtgärder som medierna föreslagit och/eller diskuterat anser vi det vara svårare för intervjupersonerna att uttala sig eftersom nästan samtliga kommenterade bristen på uppföljning. Att medierna inte talat mycket om åtgärder för problemen i katastrofområdet är alltså ett av de områden intervjupersonerna var kritiska på.

4.3 Synen på USA

Dagens samhälle ser på många sätt annorlunda ut än det samhälle Lippmann baserade sina teorier på. Världen idag är mer globaliserad och medierad än vad den var 1922 samtidigt som de teknologiska framstegen har givit oss möjligheter som var okända då. Nyheterna når oss dessutom allt fortare, ofta i direktsändning. Vi har för ambition att i detta kapitel se hur pass väl dagens samhälle är i sanningen överensstämmande med Lippmanns resonemang om världssynen.

Den mest grundläggande frågan vi ställer är: Hade intervjupersonerna någon uppfattning om USA som land? På den frågan kan vi utan tvekan svara ja. Samtliga intervjupersoner var villiga att svara på frågor om USA, och de sade sig ha en uppfattning av hur det är att leva i USA.

Svenskarna är ett berest folk (Holmberg 2003) och man bör därför se till den möjlighet att ett flertal av personerna kan ha skaffat sig en egen syn på landet genom att besöka det. I vår grupp av intervjupersoner finns det ett antal som har besökt USA och kan ha fått sin syn på USA på detta sätt, men deras individuella upplevelser är oerhört skilda. IP 8 berättade om följande om sina besök:

UF: Har du varit där? **IP:** Ja, jag har varit där ett par gånger under 60- och 70-talen för att spela vattenpolo i Kalifornien, Florida. För övrigt har jag mest passerat Boston, New York och så. [...] **UF:** Då när du var där för att spela vattenpolo så var ni väl där för att spela och inte för att turista? **IP:** Inte som turist, nej. **UF:** Ni kanske inte fick lov att turista för mycket? **IP:** Nej inte för USA, vi fick inte heller turista för våra säkerhetsmän, de följde med oss på varje turnering .

Vi kan konstatera att den ovan citerade intervjupersonen inte hade fått en särskilt tydlig syn på USA genom att besöka landet, för att kunna bygga sin mentala bild på. IP 4 sa följande om vilka intryck hon fått av sitt besök:

UF: Så de här fattiga människorna i USA, din syn på dem, har du fått den från din egen vistelse i USA? **IP:** När jag var i USA ja, absolut. **UF:** Tycker du att du har fått den genom medierna över huvudtaget, eller tycker du ...? **IP:** Alltså jag vet inte för att ... nä för jag tycker ändå att de liksom har sagt att "ja där är många fattiga" men det är ändå liksom ... [...] och i filmer visar de ibland att där råkar stå en hemlös, men jag uppfattar det som om där står inte en hemlös ... där står 14 stycken. **UF:** Tror du att du fick upp ögonen för det mer, då när du var i USA? **IP:** Absolut, jaja, absolut. Det hade jag ingen aning om innan, att det var så pass ...

Här ser vi hur en person redan sedan tidigare hade en uppfattning om USA som land, men att genom att ha varit i den s.k. verkligheten och fått nya bilder och intryck har hennes syn på landet förändrats.

Detta får oss att förstå hur pass olika upplevelser och bilder intervjupersonerna fått i samband med sina besök i USA. Man har befunnit sig i landet under olika premisser

som har påverkat vistelsen. Varje människa har förutom detta sin egen förförståelse och världssyn redan innan besöket, som kan förändras. IP 8 och IP 4 hade varsin anledning till besöket och skilda bakgrunder: IP 8 är född och uppvuxen i en öststat vars regim hade ett ansträngt förhållande till USA medan IP 4 besökte landet som praktikant från ett annat västland efter kalla krigets slut. Andra intervjupersoner har besökt landet som utbytesstudenter eller för att träffa familjemedlemmar. IP 13 som var utbytesstudent resonerade enligt följande:

UF: Vad har du för relation till USA? Har du varit där eller ...? **IP:** Ja det har jag. Många gånger. Den starkaste relationen är väl att jag hade ett utbytesstipendiat 70-71, ett år, och bodde i en amerikansk familj. Det präglar ju en på olika sätt. Bodde i mellanvästern mitt under Vietnamkriget i en liten stad i Iowa som var relativt, eller ja, mycket välbärgad stad. Och mina amerikanska föräldrar var relativt well off som det heter, men bägge två var väldigt liberala, väldigt mot kriget [...]. **UF:** Vilket skulle du säga har format din bild av USA mest, dina egna upplevelser eller medierna? **IP:** Inte medierna, nej, nej! Det är mina egna upplevelser och annat man har läst.

Han är tydlig med att hans personliga upplevelser av USA grundlagt och än idag påverkar hans syn på USA.

De intervjupersoner som inte besökt USA har ofta någon sorts personlig kontakt med landet antingen genom vänner som bor där eller genom nära och kära som regelbundet reser dit. Några uppgav att de inte har någon personlig relation till eller kontakt med landet. Vi tror att de påverkats mer av medierna i skapandet av synen på USA.

Den gemensamma nämnare alla intervjupersonerna har, oavsett egna erfarenheter av USA, är att de alla är mediekonsumenter. Nedanstående utdrag kommer från samtal med IP 10:

UF: Har du varit i USA? **IP:** Nej. **UF:** Har du någon sorts relation till USA? **IP:** Mycket, mycket långt tillbaka och egentligen är det inte jag utan min hustru som har släkt där, men det är så långt tillbaka så att vi inte vet var de finns. **UF:** Men har du en bild av hur USA är som land ändå? **IP:** Ja det har man, man tror ju i alla fall att man vet lite grann. **UF:** Var har du fått den bilden ifrån? **IP:** Ja den kommer igenom nyhetsmedia. Det som händer i USA, det sa man förr att det som händer där händer här om tio år, men det går ju snabbare, nu har vi det här nästan samtidigt.

På nedanstående fråga uttryckte IP 1 följande:

UF: Så man kan säga att alla dina bilder av USA, alla dina uppfattningar, är de till största delen påverkade av medierna eller av den här personliga relationen du har? Du kanske kan säga någon procentsats? **IP:** Det är ju, så att säga ... 50 % filmer, 30 % vad man kan uttröna ur musik, 10 % nyheter och kanske ett par få procent av människorna jag träffat och lite andra saker.

Dessa och flera liknande uttalanden ser vi som en bekräftelse på att intervjupersonerna tycker sig få en syn på hur USA är genom just medierna, även om de inte är de enda källorna. Vi kan konstatera att det finns lika många sätt att konstruera sin mentala bild

av USA som det finns intervjupersoner. Vissa använder sina personliga erfarenheter mer än andra, medan vissa inte har några personliga erfarenheter. IP 12 formulerar det enligt följande:

UP: Hur är din relation till USA? **IP:** Det finns två relationer till det landet. Det är hur de agerar utåt och hur det är i landet. Jag har bara varit där kort, ett par veckor. Jag har en farbror i Boston. När jag var där så fick jag en jättebra uppfattning om det, tyckte om det jättemycket, men hur de agerar utåt, det är två helt olika saker. **UF:** Man kan säga att du har en personlig relation till USA, men kan man även säga att du har en medierelation samtidigt? Och att det är två olika relationer? **IP:** Mm –mm (nickar instämmande).

I vår grupp av intervjupersoner har vi kunnat uppfatta att även om man har någon direkt kontakt med USA, så förekommer det ändå en mediepåverkan som inte alltid överensstämmer med den syn som man själv har skaffat sig. Lippmann menar att vi måste vara medvetna om att all rapportering som sker endast är ett extrakt av en större händelse eller sammanhang. Medveten och omedveten censur kan bidra till att förenkla bilden samtidigt som vårt språk inte är tillräckligt rikt och utvecklat för att kunna beskriva den komplexa värld som vi lever i. En annan faktor är att all rapportering sker av människor som i sin tur är subjektiva och agerar utifrån sina personliga världssyner och pseudoomgivningar. Vi anser att IP 13 gav en bra och målande bild av detta fenomen:

UF: Har du tyckt att det finns en motsättning mellan den faktiska bild som du har som bygger på verklighet och den bild medierna ger? **IP:** Det beror lite på. USA är ett så vitt begrepp, det är ju en hel kontinent. Då när jag bodde i mellanvästern och det som jag har sett på öst och västkusten det är ju skilda världar. Det finns så oerhört många kulturella och politiska strömningar i det landet så det är väldigt svårt att ha en generell bild då. Ofta är det ju så att massmedierna fokuserar på ytterligheterna där. Och ofta naturligtvis på det som är kontroversiellt och det är ju oftast negativt. Sen är det ofta korrekt i det som de beskriver, men sen finns det annat på den kontinenten som är intressant och som kanske är annorlunda men bra.

Hos intervjupersonerna fanns det en medvetenhet om de faktorer som Lippmann pekar på, till exempel att man i medierna väljer att fokusera på vissa saker och att återgivandena därför är begränsade. Ingen kan ha en heltäckande bild, och bristerna gör att annat kommer i skymundan och skapar en världssyn hos mottagaren som i vissa delar inte är stämmer överens med verkligheten.

Det är dock viktigt att påpeka att mentala bilder och synen på världen enligt Lippmann inte är att jämföras med lögn: "By fictions I don't mean lies. I mean a representation of the environment which is in lesser or greater degree made by man himself" (1922:15).

Det är först när man agerar utifrån sin världssyn, på något som sker i pseudoomgivningen, och ens agerande får verkningar i den verkliga världen som det är riskabelt att förlita sig på medierna och inte ifrågasätta dem. Lippmann ger exempel i *Public opinion* om hur man i den amerikanska senaten var beredd att förklara krig mot Italien efter att man hade tagit del av ett rykte som sa att amerikanska soldater attackerats i Italien. Det visade sig att det som verkligen hade hänt var att amerikanska soldater hade svarat på en begäran av den italienska staten för att understödja en NF-aktion i Adriatiska havet.

Vi påstår inte att en världssyn som inte stämmer överens med den s.k. verkligheten skulle utgöra någon risk för att vår undersökningsgrupp skulle utgöra ett hot mot andra människor. Däremot kan en motsättning mellan den världssyn man har bildat och den världssyn som man kontinuerligt får genom medierna utgöra en risk för trovärdigheten hos dem. Är diskrepansen alltför stor väljer man kanske att förkasta eller negligera nya intryck vilket i sin tur innebär att man begränsar den utveckling som annars kunnat ske av världssynen.

Ett tydligt mönster bland intervjupersonerna är att man upplever det som viktigt att ta del av vad som händer i världen både lokalt och globalt för att hålla sig uppdaterad. Vi kan slå fast att medierna spelar en central roll i dessa individers liv och dess skapande av en världssyn. De begränsande faktorer som tidigare nämnts spelar roll eftersom man trots en bred mediekonsumtion sade sig egentligen vilja ta del av ännu mer av nyhetsrapporteringen. Man angav olika faktorer som stämmer överrens med de begränsningar Lippmann listat till varför det är omöjligt att del av allt som sker utanför vår omedelbara närhet.

UF: Känns det viktigt för dig att hålla dig uppdaterad via medierna om vad som händer? **IP 9:** Ja egentligen, men samtidigt så tycker jag inte att jag hinner, tar mig inte tiden till det som jag egentligen skulle vilja. **UF:** Säger jag rätt om jag säger att du har ett stort samhällsintresse i grund och botten som du kanske inte alltid hinner underhålla? **IP 9:** Ja det kan väl vara rätt så nära.

4.3.1 Den socioekonomiska situationen i USA

Det samtliga intervjupersoner lyfte fram som karaktäristiskt för det amerikanska samhället är stora klasskillnader i socioekonomisk status samt etnisk och kulturell härkomst. Varje intervjuperson sade sig tro att det är väldigt svårt att vara fattig i USA. IP 4 uttryckte följande i en jämförelse mellan hur fattiga har det i Sverige och USA:

Om man pratar pengar eller välfärd. För jag tycker att i stort sett hela den svenska befolkningen har det jävligt bra. Jag menar, även de fattigaste i Trelleborg som handlar på AG:s, typ de har ändå 100

spänn om dan att gå och handla för. De kan gå hem och titta på sin TV. Jag menar, finns det många fattiga i USA som kan göra det? De är ändå omhändertagna [i Sverige] om de vill.

Att USA ses som en stark stormakt med ett stort inflytande på omvärlden är en annan gemensam syn intervjupersonerna hade, men om det är något positivt eller negativt rådde det skilda meningar om. Några gick så långt som att säga att man ansåg att USA och kapitalet försöker införa kulturell och ekonomisk hegemoni globalt:

UP: Tror du att det är amerikanarna själva som ligger bakom mediebilderna? **IP 12:** Det är kapitalet som ligger bakom den bilden. För det är kanske inte det ultimata men det är den samhällsstruktur som dem vill se, därför säljer de den, överallt. [...] Det känns nästan som ett exempel att visa upp, så här bra kan ni ha det. Fast så bra är det inte.

Andra hävdade att USA har en sammanhållande och ansvarstagande funktion i de fall där FN brister, och att vi lätt glömmer bort vilka insatser USA gjort i historien:

IP 10: Sen har jag ingenting emot Amerika utan tvärtom. De har ju gjort mycket, där är ju många som har glömt vad de har gjort. Det brukar jag alltid säga, särskilt nu med din åldersgrupp, och kanske lite äldre också, som hatar Amerika och så. Visst gör Amerika fel i vissa fall men hade inte Amerika kommit under andra världskriget så frågar man ju sig, hur hade Europa sett ut? Då hade vi kanske sluppit undan den där muren i Berlin men istället haft det kommunistiskt allihopa. Och då hade vi kanske varit det fortfarande. Det vet man aldrig. Sen förvånar man sig att de vågade sig på sånt jobb och vågade så många människoliv för detta, egentligen inte för sin egen skull utan det var för andras skull de gjorde det.

Många av intervjupersonerna ansåg att mediernas bild av USA i vissa fall kan vara vinklad och förenklad utan att ta hänsyn till landets komplexitet och storlek samt att de inte heller själva har en heltäckande bild av verkligheten.

4.4 Förändring av världssyn

Vi fann inget explicit mönster som visade att intervjupersonerna ansåg att deras syn på USA har förändrats i och med rapporteringen kring orkanen Katrina. Man menade att bilderna som medierna gav oss visade en utbredd fattigdom och segregation, men de flesta menade att de redan innan haft den synen på USA. Snarare ansåg man att ens åsikter bekräftats. **IP 2** svarade följande på frågan: ”Men har din syn på allt det här [rasmotsättningarna i USA på 1960-talet] förändrats? **IP 2:** Nä, jag har bara suttit och tänkt ’Vad var det jag sa?’”. Några ansåg att deras syn på USA förändrats en aning. **IP 3** svarade följande på frågan: ”Tyckte du att du fick en ny syn på det [fattigdomen i USA], just när det gällde det här området i USA? **IP:** Ja, det tyckte jag nog att jag fick, alltså, hur hemskt det var.”

I intervjuerna kom det fram att även om personernas generella syn inte förändrats mycket, så hade synen på räddningsaktionerna och myndigheternas beredskap gjort det. Flera uttryckte förvåning över detta. Följande citat kommer från IP 10:

IP: Men sen fick man ju reda på en del liksom att USA inte är så bra som många tror. Det var ju många fattiga människor som blev drabbade där. Och hjälpen kom inte så snabbt där som på många andra ställen. Jag trodde ju att de skulle vara i sitt eget land. **UF:** Blev du förvånad? **IP:** Ja. **UF:** Känner du att din bild av USA förändrades då när du tog del av rapporteringen? **IP:** Min bild förändrades något, det måste jag säga. Det var inte så bra som man hade föresatt sig. Och innan detta hände trodde man att det var mycket, mycket bättre.

IP 8 uttryckte det enligt följande:

Först kände jag en rätt stor förvåning måste jag säga. Media har målat upp en bild att USA är ett stort, starkt, pålitligt land som var medborgare och deras medborgerliga rättigheter kommer i första hand i alla lägen och plötsligt så kommer man underfund med att det landet är egentligen fattigare än vad många av de europeiska länderna är.

IP 13 hade en liknande syn och uttrycker sig enligt följande: ”Det som förvånade en var den dåliga beredskapen och att de inte hade en bättre beredskap utan att man tog för givet att alla hade fordon och att fordonen kunde ta sig ut själv eller att man på något sätt fick hjälp av någon annan.”

Om vi återgår till den mer generella synen på USA och dess befolknings socioekonomiska förhållanden, kan vi urskilja två grupper:

- *De som ansåg att deras syn förändrats p.g.a. rapporteringen.* Samtliga av dessa ansåg att de numera inser att förhållandena för de fattiga i USA eller i södra USA var sämre än de trott.
- *De som ansåg att deras syn inte förändrades p.g.a. rapporteringen.* Samtliga av dessa hade en negativ syn på hur fattiga har det i USA i jämförelse till andra, och menade att denna syn antingen bekräftats eller förstärkts.

4.5 Third-person perception

Av betydande intresse är även frågan: Tror man att andra har fått en förändrad syn på USA p.g.a. rapporteringen? Nästan alla menade att andra människor antagligen fått en ny syn på de socioekonomiska förhållandena är i USA. Här kan vi finna tre grupper av åsikter:

- *De som ansåg att andra fått en förändrad syn.* Man trodde bl. a. att flertalet svenskar har en något idealiserad syn på USA, som de fått genom medierna, och att rap-

porteringen visade en sida av landet som inte stämde överens med det. IP 8 uttryckte sig enligt följande:

UF: Var det bra att denna sida av USA visades för den övriga världen? **IP:** Definitivt. **UF:** Varför? **IP:** Det var en nödvändighet att kunna deglorifiera den bilden som Hollywood förmedlar till oss. Vi har en väldigt skev bild av folk från USA. [...] **UF:** Tror du att rapporteringen har påverkat människors syn på USA, jag menar i Sverige och övriga världen? **IP:** Definitivt. Jag är nästan övertygad om att folk har sett den oerhörda fattigdomen som fanns bland dessa människor, de såg den maktlöshet som den här staten har byggt. När en övergripande olycka drabbar landet som mot övriga världen har gett intryck av att ”vi är osårbara”. [...] bilden har rämnat. **UF:** Och du tycker det är bra att bilden rämnar? **IP:** Definitivt. För det gör landet lite mer mänskligt.

Intressant är att intervjupersonen, trots att han tidigare menat att han alltid varit medveten om de sociala problem som finns i USA, uttrycker sig med ordet ”vi” när han vill beteckna den grupp människor han anser har en skev syn. IP 10 menade att han trodde att många fått se att det ”inte var så bra som många trodde det var i USA”, och hans såg paralleller mellan dagens diskussion i medierna och efter att Martin Luther King blev mördad:

UF: Ja, det kanske inte är en grupp [fattiga] som syns annars? **IP:** Nä, inte på senare år, men där var en period då syntes de mycket när man hade, han som tyvärr blev mördad, Martin Luther King. Han lyfte ju fram de här frågorna, fattigdomen och de färgades elände därinne. **UF:** Så du kan se paralleller? **IP:** Sen har det liksom tystats ner och så tror folk kanske att de har fått det bra, men sen vet man inte hur. Jag vet inte hur de har fått det. Det visar sig ju nu igen, det kommer fram igen.

Flera av de förklaringar till TPP som listats i teorikapitlet kan appliceras här. Många av intervjupersonerna ovan verkar ha en stark tro i mediernas möjlighet att påverka andra. Då det handlar om att vilja stärka sitt självförtroende är det svårare att uttala sig. Många av intervjupersonerna ansåg sig ha en relativt stor medvetenhet om hur samhället och världen fungerar samt hur det ser ut i USA. Det kan tolkas som ett starkt självförtroende, men kan ändå inte sägas vara ett bevis för att de tror som de gör för att stärka det.

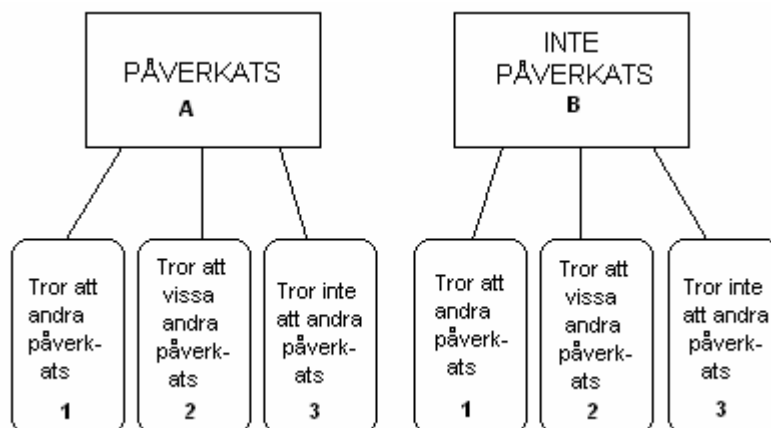
- *De som ansåg att vissa andra grupper fått en förändrad syn.* IP 2 trodde att yngre människor, som inte har det historiska perspektiv som äldre har, kan ha blivit påverkade av rapporteringen: ”Jag tror att det finns många yngre människor idag som tror att allting är jämlikt och att alla är ... jag menar, om man har sett på ”Cosby” och tror att lika många svarta är läkare”. IP 5 trodde att de grupper som aldrig intresserar sig för samhället, som t. ex. inte röstar, inte heller nu efter rapporteringen kommer att få en förändrad syn på fattigdomen i USA, men att andra kan ha fått det:

Tyvärr har jag nog en ganska tråkig inställning (skrattar) till hur svenskar är, alltså inte alla, absolut inte, men många är nog, [...] ifall man tänker de som inte är akademiker, det kan vara de som kommer hem efter jobb och sätter sig vid TV:n och inte tittar på nyheter, precis, ... de har nog ingen koll.

TPP yttrar sig enligt forskningen gärna i att man skiljer på sig och andra grupper, kanske grupper man inte känner sig särskilt nära, t. ex. yngre eller lågutbildade människor. Man har en uppfattning om att de t. ex. saknar historiska perspektiv eller aldrig ser på nyheterna, och drar därför slutsatsen att man själv är mer medveten om hur världen fungerar och ser ut. Precis som Davison skrev 1996 kan man i vissa fall förutse TPP och TPE efter vissa demografiska aspekter, såsom ålder och utbildning, något som två av intervjupersonerna ovan bekräftar åtminstone i hur de grupperar andra människor.

- *De som inte ansåg att andra fått en förändrad syn.* Här ansåg man att människor redan innan haft en realistisk syn på hur utbredd fattigdomen är i USA och att de alltså inte kunde göras medvetna om det mer.

Vi bedömer det även vara relevant med en tredje kategoriindelning, genom att jämföra de ovanstående två. Anser man t. ex. inte att man själv har påverkats, är det kanske mindre chans att man tror att andra gjort det, vilket är relevant. Följande grupper (A-1, A-2, A-3, B-1, B-2 och B-3) kan urskiljas:

Modell 1: Gruppering av hur man betraktar nyheternas påverkan på sig själv och andra

A-1. *De som ansåg att de fick en förändrad syn, och ansåg att andra fick det.* Personerna i denna grupp har troligtvis utgått från sig själva och ansett att de har mer gemensamt med andra människor. De likställer sig med de andra människor de jämförs med och överför sin reaktion på dem. IP 3 svarade enligt följande på frå-

gan: ”Tror du att andra människor fick upp ögonen för det här fattigdomen i USA?

IP: Ja, det borde de ju göra, för så unik är man ju inte (skratt).”

A-2. *De som ansåg att de fick en förändrad syn, och ansåg att vissa grupper fick det.*

Borde enligt logiska slutledningar vara en kategori, men inga av intervjupersonerna ingick här. Här finns personer som anser sig ha gemensamma sätt att uppfatta medierna som andra – med undantag för vissa grupper.

A-3. *De som ansåg att de fick en förändrad syn, men inte ansåg att andra fick det.* IP 13

ingår i denna kategori, och han menar att han fått se hur stor fattigdomen var i södra USA, vilket han inte känt till tidigare, samtidigt som han uttrycker sig enligt följande: ”Både de till höger och vänster [i Sverige] använder USA som ett slagträ i debatten, det gör ju även vår käre statsminister också, och när man gör det så fokuserar man ju på det som man tycker är bättre än i Sverige.”

B-1. *De som inte ansåg att de fick en förändrad syn, men ansåg att andra fick det.* Den-

na typ är den som bäst bekräftar teorierna kring TPP och TPE – man anser att man skiljer sig från massan i sin tolkning av medierna och/eller världssyn, och att andra är mer lättpåverkade än en själv.

B-2. *De som inte ansåg att de fick en förändrad syn, men ansåg att vissa grupper fick*

det. Samma resonemang kan föras här som med den grupp B-1, dvs. att personerna anser sig annorlunda än andra – dock med skillnaden att de poängterat att de är annorlunda än vissa andra grupper, som i grupp A-2.

B-3. *De som inte ansåg att de fick en förändrad syn, och inte ansåg att andra fick det.*

Kan jämföras med A-1, där man mer utgår från sig själv. IP 1 uttrycker sig enligt följande: ”UF: Tror du att din syn skiljer sig från gemene svenskens syn? IP: Alltså, jag tror min syn är väl egentligen ... jag tror inte synen är så jävla annorlunda egentligen.”

Ovanstående kategorisering visar att det blir något mer komplicerat när vi jämför hur människor ser på sin egen uppfattning i förhållande till hur de ser på andras. Gruppen som anser att andra har påverkats mer än dem själva av nyhetsrapporteringen minskar något i denna indelning, beroende på att vi flyttar bort de som faktiskt anser sig ha blivit påverkade själva också – på dem kan teorierna kring TPP inte appliceras eftersom de anser sig ha påverkats på samma sätt som andra.

I övrigt ser vi en relativt stor utbredning i grupperna, där vissa anser sig vara lika andra och andra anser sig vara annorlunda.

4.6 Sammanfattning

Vi har i arbetet med materialet sett att det är tydligt hur olika människor uppfattar medier och nyheter. Exempelvis tycks intervjupersonernas uppmärksamhet vara olika, då många menar att de saknar efterrapportering kring Katrina helt, medan andra menar att de tagit del av en sådan rapportering.

Intervjupersonernas känslomässiga reaktioner på rapporteringen kring Katrina har inte avgjort hur deras världssyn ser ut. Detta är speciellt tänkvärt i vårt fall med Katrina. Intervjupersonerna har kanske inte alltid tagit del av samma medier, men har kanske ändå i vissa fall fått samma uppfattning av rapporteringen.

Något som poängterades av flera av intervjupersonerna var att det är viktigt att veta vad som händer i världen och att man bör ta del av nyheter. Många av intervjupersonerna uttryckte även att de anser att det är positivt när fattiga och utsatta människor och dess vardag uppmärksammas och visas i medierna, bl. a. för att de tror att andra människor inte är medvetna om hur det är i verkligheten.

Då många av intervjupersonerna anser sig lita på medierna och inte verkar tycka att man tagit sig några större friheter i sin rapportering utan hållit sig så nära sanningen som möjligt, anser vi att teorierna kring agenda-setting är särskilt applicerbara. På de mer skeptiska eller cyniska personerna tror vi att medierna har en mindre effekt när det gäller att bestämma hur agendan ska se ut, men eftersom ingen ifrågasatt att medierna faktiskt rapporterat kring katastrofen tror vi fortfarande att de har en viss effekt, d.v.s. de lägger fram ämnen på agendan som människor accepterar som aktuella.

Flera av intervjupersonerna, även de vi kallat sympatisörer, klagade på en viss överdrift i rapporteringen, främst gällande innehållet, och hos dessa personer har alltså ifrågasättandet av medierna har ökat och därför minskar effekterna av agenda-setting.

Ovanstående spelar en viktig roll i kommande resonemang. Mediernas förutsättning att påverka människor är avgörande för hur de bilda av verkligheten som uppvisas tas emot av mediekonsumenten. Lippmanns teori om hur vi skapar vår världssyn genom medierna är fortfarande relevant. I dagens moderna samhälle har människor dock fler källor – både genom fler medier samt större möjlighet att gå direkt till källan via Internet – än vad som fanns på 1920-talet. Det innebär att man har en större möjlighet att

skapa sig en bred och komplex mental bild, som i viss utsträckning speglar verkligheten på ett annat sätt. Resandet bidrar i hög grad då de intervjupersoner som har varit i USA i alla fall utom ett uppger att deras syn på landet påverkats av vistelsen och de upplevelser de haft där. Vissa har fått se att det finns fler negativa aspekter än de trott tidigare, medan andra uppger att de anser att landet har många positiva egenskaper som inte kommer fram i mediernas rapportering.

Människors åsikter om och uppfattning av verkligheten avgörs av deras mentala världssyn. Intervjupersonerna ansåg i de flesta fallen att deras åsikter om sådant som t. ex. fattigdom, segregation och rasism i USA snarare blivit bekräftade än förändrade. Få ansåg att de fått några nya insikter gällande detta, om vi bortser från den förvåning som många visade över hur räddningsaktionerna skötts, eftersom man sett USA som ett föregångsland på området.

Det var flera av intervjupersonerna som var övertygade om att andra människor har en idealiserad syn på USA och landets socioekonomiska förhållanden, som medierna – främst de budskap som är av underhållande karaktär – kan ses som ansvariga för.

Vi har gjort tre olika indelningar i kategorier utifrån det material som belyser intervjupersonernas syn på förändringen av åsikter hos sig själva och andra, och de har visat att det finns ett flertal sätt att se på sig själv och andra då det gäller mediepåverkan. Vissa skiljer på sig och andra i stor utsträckning, medan andra tror att deras åsikter inte är annorlunda än någon annans.

De intervjupersoner vi valt för medverkan i vår studie anser sig till viss del vara påverkade av medierna när det gäller världssyner – i just detta sammanhang. Främst finner vi dock personer som ser sina uppfattningar som mer självständiga från medierna, eller åtminstone från vissa separata nyhetshändelser. Även om många av intervjupersonerna ansåg att andra skulle påverkas mer än dem själva, fann vi relativt stor skillnad i hur man ansåg att andra påverkades. Vi kan därmed konstatera att teorierna kring TPP till viss mån bekräftas, men absolut inte gäller som regel. Dock är det nog inte många forskare som skulle hävda det.

5. DISKUSSION

Intervjupersonerna fann efterrapporteringen viktig. Man menade att det man under en period i september och oktober fick lära sig mycket om blev bortprioriterat av medierna, så att man kände sig okunnig i hur läget är i New Orleans idag. Man upplevde en slags saknad. Andra sade sig dock ha tagit del av efterrapportering. Intervjupersonernas olika uppfattning av efterrapporteringen kring Katrina har sannolikt sin grund i hur mediernas inramning (*framing*) av händelserna har sett ut, t. ex. placeringen av nyheterna efter aktualitet. Även mottagarens intressen spelar in. Om man hyser ett stort intresse har man ett mer selektivt seende som gör att man uppfattar nyheterna trots att de har en annan placering. Innebär det att flera av intervjupersonerna – de som uttrycker ett missnöje – inte varit tillräckligt uppmärksamma? Eller borde medierna fortsätta med en mer extensiv bevakning även efter att situationen lugnat ner sig?

I det här fallet nedprioriterades rapporteringen när orkanen Rita var på väg mot Houston. IP 13 menade att intresset minskade när den nya orkanen inte orsakade samma sorts förödelse som Katrina: ”Sen kom ju nästa orkan in och så blev den inte så stor som folk hade förväntat sig. Hade den varit lika stor så hade man kunnat bygga på det men där dog intresset för orkaner. Det är hemskt att säga det, men så tror jag att det var”. Vi anser IP 13:s analys av situationen vara övertygande.

Efterrapporteringens inramning (placering och prioritet) väcker en annan betydelsefull fråga: hur man i medierna ska klara av att svara upp mot den efterfrågan som intervjupersonerna gett uttryck för? Skulle en utökad efterrapportering av alla större händelser leda till att man på nyhetsredaktionerna skulle tvingas prioritera bort andra angelägenheter? Vi kan inte uttala oss om hur den prioriteringen skulle se ut, men man kan tänka sig att mediernas innehåll skulle förändras drastiskt. Mindre dramatiska angelägenheter skulle kanske trängas ut vilket skulle kunna bli ett hot mot mediernas uppdrag på mer än ett plan. För det första skulle mediernas granskande funktion av maktinnehavare och inrikesändelser kunna minska, precis som medierna som forum för den offentliga debatten och opinionsbildning vilket i sin tur kan ses som ett hot mot demokratin. Större tidningar och mer tid i TV kunde kanske vara lösningar för att skapa mer utrymme för att slippa bortprioriteringar, men då kan man diskutera ekonomiska följder och ett allt större informationsflöde för mediekonsumenten att ta del av. Flera av intervjupersoner-

na säger sig redan ha tagit del av så mycket negativ rapportering i nyheterna att de känner sig avtrubbade, och klagar dessutom på att de inte har tillräckligt med tid för att ta del av nyheter så mycket om de egentligen skulle vilja.

Vi lever i ett informationssamhälle och forskare varnar för att vi snart inte klarar av att hantera större informationsflöden. Skulle en bättre efterrapportering av t. ex. orkanen Katrina verkligen utnyttjas och välkomnas av mediekonsumenterna? Vi är inte övertygade om att man i ljuset av vilka eventuella konsekvenser detta skulle kunna få, är beredd eller ens intresserad av att förändra sin mediekonsumtion.

Under alla förhållanden har avsaknaden av en utförlig och tydlig efterrapportering fått intervjupersonerna att ifrågasätta mediernas agenda och syfte med den ursprungliga rapporteringen. Det stärker deras syn på medierna som sensationsskapande, kommersiellt drivna aktörer, vars huvudsakliga mål inte är publicistiska ideal.

Samtidigt som flera av intervjupersonerna ansåg att de saknade en genomgripande efterrapportering, ansåg många – i vissa fall samma – intervjupersoner att rapporteringen var överdriven så länge den pågick. Här är det intressant att diskutera vilka effekter denna syn kan ha: I samma ögonblick som intervjupersonerna börjar tröttna eller irritera sig på medieinnehållet börjar de även ifrågasätta mediernas möjlighet att avgöra vad som är ”verkligheten” och vad som är viktigt – vad som sätts på agendan – vilket innebär att mediernas förmåga att bestämma vad som är aktuellt reduceras i betydelse samt att personen börjar minska på sitt konsumerande och/eller skiftar sin uppmärksamhet till något annat. Även trovärdigheten hos mediet kan sjunka. Frågan är om dessa effekter blir långvariga eller ej. Vi har tidigare påpekat att minst en intervjuperson, trots att hon inte litar på kvällstidningarnas rapportering i de flesta fall ändå läser dem varje dag på jobbet. Är nyhetsvanorna mer fasta än vi tror, d.v.s. inte lika lätta att förändra som övriga medievänor (som t. ex. att ta del av film, musik, teater osv.)?

Ett intressant fenomen som exponerats i samband med vår undersökning är att intervjupersonerna är relativt medvetna om att de lär sig saker genom medierna och att de besitter kunskap som de annars hade saknat, men att det är mediernas bild av verkligheten som visas och inte verkligheten själv. Detta pekar på en allt större kännedom kring medier och olika världssyner som uppvisas hos mediekonsumenterna. Kanske kommer nyhetsmedierna bli tvungna att kämpa hårdare för att övertyga människor om sin opar-

tiskhet i framtiden. Alternativt kan de satsa mer på att tydligt visa upp sin partiskhet och sina sympatier, som man t. ex. kan se hos vissa nyhetsmedier i USA.

Vår undersökning har framför allt blottat det komplexa förhållandet mellan självbilden och synen på andra i förhållande till mediepåverkan och åsiktsförändring: det finns en stor utbredning bland intervjupersonerna i de olika grupperna. Vi urskiljer åsikter som visar hur människor ser på sig själva som annorlunda än andra i t. ex. politisk medvetenhet, samtidigt som andra visar en större ödmjukhet eller ett mindre självförtroende och menar att det sätt de tolkat medierna antagligen inte skiljer sig från andras. Vi kan här diskutera hur människor på olika sätt anser sig å ena sidan speciella och å andra sidan typiska i sin världssyn och påverkan av medierna. Att många ansåg att de själva var medvetna om hur det är ”på riktigt” i ”verkligheten” kan med viss säkerhet förklaras med det faktum att de på förhand visat och uttryckt ett samhällsintresse och därmed gick in i intervjusituationen med vetskapen att vi var intresserade av deras uppfattningar p.g.a. detta intresse. Vissa av intervjupersonerna har dessutom politiska uppdrag och kan därför ha ett djupare intresse om bakomliggande orsaker till olika fenomen och därigenom fått en viss trygghet och självsäkerhet i sina åsikter. Dessutom får man i rollen som förtroendevald eller i chefsposition bekräftelse från andra och en uppfattning om att det är viktigt att dela med sig av vad man vet, samt att andra är intresserade av vad man tycker.

Människor tar till sig nyheter och berörs olika, och det är inte automatiskt så att de mentala bilderna förändras. De kan istället förstärkas, och betydelsen av detta bör inte underskattas eftersom mentala bilder är föränderliga och avgörande för våra handlingar och vårt lärande. Frågan är om en världssyn kan försvinna eller försvagas om den inte ständigt bekräftas, eller om den bara ”sitter där” så länge den inte falsifieras eller motsägs.

5.1 Förslag till vidare forskning

Vi har i förberedelserna inför uppsatsarbetet funnit att den receptionsforskning som gjorts till stor del varit avgränsad till sin natur. Den har handlat om förändringskommunikation, reklam och politiska kampanjer, och man har fäst mindre vikt vid människors vardagliga mediekonsumtion och hur den påverkar mottagarens syn på verkligheten. Det behövs alltså i vår mening mer receptionsforskning kring icke övertalande mediebudskap.

Fortsatta studier om agenda-setting skulle vara intressanta och se idag, då medier beskylls för att bedriva mediedrev mot enskilda personer och händelser. Får människor en annan bild av offentliga personer via medierna? Diskuterar man den kritik medierna uttalar eller blir man påverkad till att instämma i kritiken? Exempel är t. ex. synen på Laila Freivalds handlande eller vårdkrisen – ämnen som människor kanske inte haft en direkt bred erfarenhet av själv men tagit del av mycket genom medierna.

Hur människor uppfattar mediernas kriskommunikation och/eller katastrofrapportering generellt är också ett område som borde undersökas närmare. I de intervjuer vi gjort refererades det ofta till hur rapporteringen efter t. ex. tsunamin 2004 eller jordbävningen i Pakistan 2005 såg ut. Det verkar som om många av intervjupersonerna kopplar händelserna samman mentalt.

97 049 tecken

REFERENSER

Litteratur

- Corner, J. i Curran, J. & Gurevitch, M. (red.) (2000). *Mass media and society*. 3:e uppl. London: Arnold.
- Davison, P. W. (1996). The third-person effect revisited. *International Journal of Public Opinion Research*, 8:113-119.
- Deacon, D., Pickering, M., Golding, P. & Murdoch, G (1999). *Researching Communications. A Practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis*. London: Arnold.
- Dearing, J. W. & Rogers, E. (1996). *Communication concepts 6: Agenda-setting*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Hammarberg, T. (1981). *Massmedier och vår bild av världen*. Stockholm: Prisma.
- Hedquist, R. (2002). *Trovärdighet – en förutsättning för förtroende*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Holmberg, S. & Weibull, L. (red.) (2003). *Ju mer vi är tillsammans – tjugosju kapitel om politik, medier och samhälle. SOM-undersökningen 2003:34*. Göteborg: SOM-institutet.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, L. i Ekström, M. och Larsson, L. (red) (2000). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Lewis, J. (2001). *Constructing public opinion. How political elites do what they like and why we seem to go along with it*. New York: Columbia University Press.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. 10: uppl. New York: The Macmillan company.
- Matthes, J. (2005). The need for orientation towards news media: Revising and validating a classic concept. *International Journal of Public Opinion Research Advanced Access*. Nov. 28th, 1-22.
- McCombs, M. i Bryant, J. & Zillman, D. (red.) (1994). *Media effects. Advances in Theory and Research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- McCombs, M., Danielian, L. & Wanta, W. i Glasser, T. L. & Salmon, C. T. (red.) (1995). *Public Opinion and the Communication of Consent*. New York: The Guilford Press.

- McLeod, D. M., Detenber, B. H. & Eveland, W. P. (2001). Behind the Third-Person Effect: Differentiating Perceptual Processes for Self and Other. *Journal of Communication*, 51 (4):678-695.
- Ross, K. & Nightingale, V. (2003). *Media and audiences – New perspectives*. Glasgow: Open University Press.
- Schrøder, K., Drotner, K., Kline, S. & Murray, C. (2003). *Researching Audiences*. London: Arnold.
- Severin, W. J. & Tankard, J. W. (2001). *Communication theories. Origins, Methods, and Uses in the Mass Media* (5:e uppl.). New York: Addison Wesley Longman, Inc.
- Williams, K. (2003). *Understanding Media Theory*. London: Arnold.
- Østbye, H., Knapskog, K., Helland, K. & Larsen, L. (2002). *Metodbok för medievetare*. Malmö: Liber.

Internet

Dagens Ekos hemsida: www.sr.se/ekot/, 2005-12-18.

National Weather Service hemsida: www.srh.noaa.gov/, 2005-12-18.

Intervjuer

IP 1, utförd 2005-12-05.

IP 2, utförd 2005-12-06.

IP 3, utförd 2005-12-07.

IP 4, utförd 2005-12-07.

IP 5, utförd 2005-12-08.

IP 6, utförd 2005-12-09.

IP 7, utförd 2005-11-24.

IP 8, utförd 2005-11-30.

IP 9, utförd 2005-11-23.

IP 10, utförd 2005-11-28.

IP 11, utförd 2005-11-22.

IP 12, utförd 2005-11-29.

IP 13, utförd 2005-11-28.

BILAGA: Presentation av intervjupersonerna

- IP 1 är en 24-årig man född i Sverige. Han har avslutat medieprogrammet på gymnasiet och är nu inne på sitt fjärde år på universitet, med målet att bli beteendevetare. Han bor i en storstad tillsammans med sambo, utan barn. IP 1 prenumererar inte på någon dagstidning, utan läser *Metro* när han pendlar. Han har tillgång till standardutbudet av kabel-TV, men tittar sällan. När det händer är det oftast SVT och ibland Fox News. Han lyssnar sällan på radio, men när han gör det blir det SR. De flesta nyheterna får han från *Expressens* och *Aftonbladets* nätupplagor, men han säger sig främst ta del av dessa tidningars nöjesnyheter. Han läser aldrig text-TV:s nyheter. IP har inte varit i USA, men har nära vänner som besöker landet ofta.
- IP 2 är en 55-årig kvinna som är född i Sverige. Hon har avslutat humanistisk gymnasielinje och studerade i nästan åtta år på universitet, vilket bl. a. resulterat i en kandidatexamen i estetik. Hon bor i en by på landsbygden och arbetar som frilansande översättare på heltid. Hon är frånskild och har två vuxna barn. Vi valde henne för ovanstående samt hennes erfarenheter och engagemang i Amnesty International. IP 2 prenumererar på SDS och har tillgång till basutbudet på TV (d.v.s. ingen kabel-TV). Hon ser på alla de svenska kanalerna som ingår i utbudet. IP 2 lyssnar aldrig på radio och tar sällan del av nyheter via Internet eller text-TV. Hon har aldrig besökt USA, men hennes exmake bor där, och deras barn besöker landet regelbundet.
- IP 3 är en 56-årig kvinna. Hon är född i Sverige och bor i en mindre stad. Hon har avslutad gymnasieutbildning samt läkarsekreterarutbildning, och arbetar som läkarsekreterare. Hon är gift och har två vuxna barn. Förutom ovanstående faktorer valde vi henne för att hon varit engagerad i Svenska kyrkan. IP 3 prenumererar på SDS och läser i den beroende på tid. Hon har tillgång till ett utökat utbud av digital-TV, men säger sig sällan ha tid att ta del av nyheter på TV. Hon lyssnar på SR när hon kör bil, vilket är några gånger i veckan. Hon läser aldrig nyheter på Internet eller text-TV. Hon har aldrig varit i USA, men säger att hon har vänner som varit det som pratat mycket om det.

- IP 4 är en 23-årig kvinna. Hon är född i Sverige och bor i en mindre stad. Hon har avslutat samhällsprogrammet på gymnasiet och arbetar numera som kassörska i en livsmedelsbutik. Hon är ensamstående och har inga barn. Hon har varit i USA och har vänner som besöker landet regelbundet. IP 4 prenumererar inte på någon tidning, men läser *Kvällsposten* och ibland dagstidningar som SDS på jobbet varje dag. Hon har tillgång till basutbudet av kabel-TV, och säger sig ta del av nyheter på TV någon gång i veckan, då oftast TV 4:s nyheter. Hon lyssnar på olika kommersiella kanalerna på radio och läser nyheter på Internet ibland. Uppgifter om text-TV saknas.
- IP 5 är en 22-årig kvinna. Hon är född i Sverige och bor i en storstad. Hon har avslutat samhällsprogrammet på gymnasiet och studerar för tillfället på lärarprogrammet på högskolan. Hon är ensamstående och har inga barn. Förutom ovanstående faktorer valde vi henne för att hon ska bli lärare i samhällsvetenskap och geografi. IP 5 har varit i USA en gång. Hon prenumererar inte på någon dagstidning, utan läser *Expressens* och *Aftonbladets* nätupplagor, och köper kvällstidningar ibland. Hon har tillgång till basutbudet av kabel-TV och tittar ofta, dock bara ibland på nyheter. När hon gör det är blir det SVT:s och TV 4:s. Hon använder inte text-TV.
- IP 6 är en 20-årig man. Han är född i Sverige men har en pappa från Irland. Han bor i en mellanstor stad. Han har avslutat medieprogrammet på gymnasiet och är inne på sitt andra år på universitetet där han studerar japanska. Han är ensamstående och har inga barn. IP 6 besöker USA ca en gång om året, eftersom han har familj där. Han prenumererar inte på någon dagstidning, utan läser *Metro* när han får chansen, vilket blir ungefär varannan dag. Han läser ofta SDS och *Aftonbladet* på Internet. Han har tillgång till basutbudet av kabel-TV, men ser inte mycket på nyheter där. Han lyssnar sällan på radio och läser aldrig nyheter på text-TV.
- IP 7 är en 43-årig man född i Sverige. Hans utbildning är tvåårigt gymnasium, och numera arbetar han som målare i egen firma. Han bor i en mellanstor stad och är ogift utan barn. Förutom de ovannämnda faktorerna valde vi honom för att han är en samhällsintresserad egenföretagare. IP 7 prenumererar på SDS och köper ofta kvällstidningar. Han har tillgång till kabel-TV och ser oftast på reklamkanalerna.

Han anser att han ser ”för mycket på TV”. Han lyssnar regelbundet på Radio RIX. Han använder aldrig Internet, men läser nyheter på text-TV dagligen. IP 7 har aldrig varit i USA.

- IP 8 är en 58-årig man född i Ungern. Han har hotell- och restaurangchefsutbildning från Ungern, och i Sverige tog han 180 högskolepoäng samt gick en yrkesinriktad fritidsledarutbildning. Han är nu heltidsanställd personalföreträdare och i en mellanstor stad. IP 8 är gift och har tonåriga barn. Förutom ovanstående faktorer valde vi honom för hans samhällsengagemang. När det gäller mediekonsumtionen utmärker IP 8 sig. På Internet läser han *Skånska Dagbladet*, SvD, DN, *Kvällsposten*, *Aftonbladet*, *Expressen* och ungerska och brittiska tidningar och utöver det prenumererar han på SDS och flera olika fackförbundsknutna tidskrifter. Han har tillgång till ett utökat kabel-TV-utbud, där bland annat ungerska, tyska och brittiska kanaler ingår, men han anser sig inte att han tittar speciellt mycket p.g.a. tidsbrist. Han läser dagligen nyheter på text-TV. Han lyssnar på radio, då främst SR. IP 8 besökte USA när han var yngre och med i det ungerska vattenpololandslaget, men hade då inte möjlighet att röra sig fritt eftersom Ungern var en kommunistdiktatur.
- IP 9 är en 47-årig kvinna. Hon har avslutat treårigt gymnasium på Komvux och arbetar numera som vårdbiträde inom hemvården. Hon är född i Sverige och bor i ett mindre samhälle. Hon är gift och har två tonåriga söner. Förutom ovanstående faktorer valde vi henne för hennes fackliga samt politiska (ej partipolitiska) engagemang. IP 9 prenumererar på en *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenskan* på arbetsplatsen. På helgerna läser hon *Kvällsposten*. Hon har tillgång till basutbudet av kabel-TV, men menar att hon inte tittar så mycket eftersom hushållet endast har en digitalbox och att hennes tittande kommer i skymundan då hon bor med en man och två tonårssöner, alla vars stora intresse är sport. Hon föredrar ”Rapport” och ”Sydnytt” samt TV 4:s ”Nyhetsmorgon”. Hon lyssnar på olika kanaler på radio. Internet använder hon oftast när det händer något speciellt och hon vill ha snabba uppdateringar, samt för att hon ska kunna gå ”till källan” som hon säger. Hon läser även nättidningar. Men datorn är svår att få tillgång till, och Internetanvändningen begränsas.

Även IP 9 tittar på text-TV, nästan dagligen. Hon har aldrig varit i USA, men har en brevvän där sedan 30 år.

- IP 10 är en 69-årig man. Hans utbildning består av sjuårig folkskola, och innan han blev pensionär arbetade han som lantbrukare och brevbärare. Han bor i en by på landsbygden. Han är gift och har två vuxna barn och samt två barnbarn. Förutom ovanstående kriterier valde vi honom för hans partipolitiska förtroendeuppdrag inom rättsväsendet och allmänna samhällsengagemang. IP 10 prenumererar på *Skånska Dagbladet* och SDS. Han läser sällan kvällstidningar. Han har tillgång till standardutbudet av kabel-TV, men säger sig inte titta så ofta p.g.a. tidsbrist. När han tittar blir det ”Rapport”. Han lyssnar på P4, framförallt på morgonen. Han använder aldrig Internet och läser ytterst sällan på text-TV. Han har aldrig varit i USA.
- IP 11 är en 34-årig man. Han gick tvåårig vårdutbildning på gymnasiet. Han är född i Sverige och bor i Lund. Han är gift, utan barn. Förutom ovanstående kriterier valde vi honom för att han är fackligt förtroendevald på heltid och har ett partipolitiskt bundet styrelseuppdrag. IP 11 prenumererar på SDS, men läser endast sporadiskt. Han har tillgång till standardutbudet av kabel-TV och tittar ofta och föredrar nyheter från ”Aktuellt”, ”Rapport”, TV 4 och ibland CNN. Han säger sig ha radion på i bakgrunden ofta, men lyssnar sällan aktivt. Han beskriver sig som storkonsument av Internet, där han läser *Aftonbladet*, *Expressen*, SDS och SVD. Han hämtar ofta fakta och information från Internet men läser sällan text-TV. Han har inte varit i USA.
- IP 12 är en 43-årig man. Han är född i Storbritannien och hans utbildning består i brittisk grundskola. Han bor numera i ett mindre samhälle och arbetar på industri. Han är gift och har barn. Förutom ovanstående faktorer valde vi honom för hans partipolitiska engagemang på regional nivå. IP 12 prenumererar på *Skånska Dagbladet* och har tillgång till standardutbudet av kabel-TV samt extra nyhets- och sportkanaler. Han tittar inte så ofta p.g.a. tidsbrist och säger själv att han ägnar sig åt mycket ”zappande”, men han föredrar ”Aktuellt” och ”Sydneytt”. Han ägnar speciell uppmärksamhet åt de brittiska nyhetskanalerna, som Sky News och BBC, och tycker om att jämföra de svenska nyhetskällorna med de brittiska. Uppgifter om radio-

lyssnande saknas. Han läser *Aftonbladets* och SDS:s nätupplagor och läser text-TV dagligen. Han har besökt USA.

- IP 13 är en 51-årig man. Han har en kandidatexamen i statsvetenskap samt forskarutbildning. Han är avdelningschef för en utbildningsmyndighet. Han är född i Sverige och bor i en medelstor stad, tillsammans med fru och barn. Vi valde honom, förutom för ovanstående faktorer, för att han har ett partipolitiskt uppdrag på kommunal nivå. IP 13 prenumererar på SDS och har standardutbudet av kabel-TV. Han säger att han ”bläddrar” mycket bland kanalerna när han tittar, men att tittandet blir begränsat eftersom familjen endast har en TV-apparat och tre tonåringar hemma, men föredrar ”Rapport”. Uppgifter om radiolyssnande saknas. IP 13 tar del av DN:s, SvD:s, *Expressens* och *Aftonbladets* nätupplagor samt CNN via Internet. Uppgifter om text-TV-konsumtion saknas. IP 13 har varit i USA både längre och kortare perioder. Han har ofta kontakt med vänner och bekanta där.

BILAGA: Intervjuguide

- **Bakgrund**

Se till att vi har namn, ålder, civilstånd, samt information om sysselsättning, hemort, födelseort/ land och utbildning.

- **Mediekonsumtion**

Vilka typer av medier konsumeras – tidningar, radio, TV, samt vilka av dem? Hur ofta konsumerar man de olika (ungefär)? Vilka specifika källor (olika nyhetsprogram osv.)? Allmän inställning till mediernas trovärdighet? Litar man på vissa mer än andra? Vad beror det i sådant fall på? Är bilder viktiga för nyhetskonsumtionen, t. ex. då det gäller trovärdigheten? Brukar man beröras känslomässigt av nyheter?

- **Relation till USA**

Har man varit i USA, och i sådant fall i vilket ärende och var i landet? Har man nära eller kära i USA? Tar man del av amerikansk underhållning och kultur – hur mycket i sådant fall? Känner man någon som drabbats av Katrina?

- **Synen på socioekonomiska förhållanden**

Vad var ens uppfattning av klassförhållanden i USA förut? Fattigdom och rikedom? Segregation och rasism, samt hur de svarta har det? Har dessa åsikter förstärkts eller försvagats i och med rapporteringen efter Katrina? Tror man att ens syn förändrats i och med rapporteringen? I sådant fall: på vilket sätt? vad kan ha orsakat det? Vad tycker man nu i relation till ovanstående frågor? Har bilderna i rapporteringen haft en roll? Kommer man ihåg någon speciell bild eller något speciellt människoöde? Hur tror man andra ser på saken?

- **Uppfattning av rapporteringen**

Tror man att rapporteringen har vinklats på något sätt, t. ex. till någons fördel eller nackdel? Tror man att vissa perspektiv av katastrofen lyfts fram framför andra, eller glömts bort? Tror man på vad som rapporterats? Blev man känslomässigt påverkad? Hur ofta och i vilka sammanhang? Vem tror man har makten i rapporteringen? Hur tror man andra uppfattade rapporteringen?

Har intervjupersonen något att tillägga?

Avsluta med sammanfattning av vad intervjupersonen sagt – ”har jag förstått det rätt ...?”

